Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Mocenská hierarchie východní Afriky a její vliv na uspořádání regionu

Klára Mašková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Mocenská hierarchie východní Afriky a její vliv na uspořádání regionu

Klára Mašková

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra Politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017 …….

Ráda bych poděkovala PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, připomínky, vynaložený čas, trpělivost a velikou ochotu a pochopení toho, co jsem vlastně chtěla textem říci.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za to, že mi po celá léta umožnila studovat a všemožně mně podporovala.

V neposlední řadě patří díky mým přátelům a známým, kteří mně rovněž všemožně podporovali a dodávali mi naději.

Obsah

Úvod 8
1 Teoretické vymezení moci a dominantní mocnosti 12
1.1 Pojetí moci v mezinárodních vztazích 12
1.1.1 Konceptualizace moci podle Johna Mearsheimera 15
1.2 Vymezení dominantní mocnosti 18
2 Analytický rámec pro měření moci států 23
3 Měření mocenské hierarchie východní Afriky 24
3.1 Etiopie a její mocenské postavení a ambice v regionu 25
3.1.1 Zdroje etiopské moci 26
3.2 Keňa a její mocenské postavení a ambice v regionu 30
3.2.1 Zdroje keňské moci 31
3.3 Tanzanie a její mocenské postavení a ambice v regionu 34
3.3.1 Zdroje tanzanské moci 35
4 Vývoj regionální politiky v letech 1960–2016 39
4.1 Vznik samostatných států 39
4.2 Konfliktní vztahy v regionu 46
4.3 Spolupráce a integrační procesy ve východní Africe 56
Závěr 62
Seznam použitých zdrojů 68
Resumé 80
Přílohy 81

Úvod

Afrika je oblastí, odkud nikdy nevzešla žádná tzv. tradiční světová mocnost, nicméně v posledních více než dvou dekádách je africký kontinent čím dál častěji zmiňován v souvislosti s novými či tzv. rostoucími světovými mocnostmi a to Jihoafrickou republikou a Nigérií. Tyto státy navíc mocensky dominují regionu jižní Afriky, respektive západní Afriky. Avšak v Africe existují i regiony, kde nalezneme několik potenciálních dominantních mocností (severní Afrika) či regiony, kde nelze na první pohled určit dominantní mocnost a je tedy poněkud složitější mocenskou hierarchii vymezit, což je případ střední Afriky či východní Afriky. Právě region východní Afriky, jeho mocenská hierarchie a podoba uspořádání vztahů mezi státy bude předmětem této diplomové práce. Při vymezení regionu budu vycházet z Piknerové (2014: 72), která východní Afriku vymezuje jako oblast zahrnující pevninské státy Súdán, Jižní Súdán, Etiopii, Eritreu, Džibutsko, Keňu, Somálsko, Mosambik, Tanzanii, Rwandu, Ugandu a Burundi a ostrovní státy Madagaskar, Komory, Seychely, Mauricius a Reunion (viz příloha č. 1 – Mapa výhodní Afriky).

V minulosti bylo měření moci spjato především se státy typu USA nebo SSSR, u kterých nebylo pochyb, že se jedná o mocenské giganty, a jednalo se tedy o výzkum na globální úrovni. Státy na nižší mocenské úrovni byly víceméně opomíjeny a neexistovala řádně definovaná stupnice pro určení jejich mocenské pozice. Výzkum v MV se obecně zaměřoval více na globální úroveň. Velmoci či světové mocnosti, výzkum samotných regionů a výzkum regionálně mocných států byl opomíjený (Ponížilová 2016: 159–161).

Po konci studené války se začalo hovořit o nástupu tzv. nových rostoucích mocností v regionech, jakým je např. Afrika či Asie. V akademickém prostředí se začaly po konci studené války více objevovat články a publikace hovořící o regionální uspořádáním, regionálním řádu či regionálních bezpečnostních komplexech. V souvislosti s mocí a regiony jsou především známi Barry Buzan a Ole Wæver s dílem *Regions and Powers: The Structure of Internationl Security* (2003). Dalšími významnými autory jsou např. Peter Katzenstein s knihou *A*

World of Regions (2005), Daniel Flemes, který editoval publikací *Regional Leadership in the Global System* (2010), Nadin Godehardtová a Dirk Nabersem s knihou *Regional Powers and Regional Orders* (2011), Robert Stewart-Ingersoll a Derick Franzier s dílem *Regional Powers and Security Orders* (2012), David Lake a Patrick Morgam s publikací *Regional Orders* (1997), Douglas Lemke s knihou *Regions of War and Peace* (2004), Louiuse Fawcettová a Andrew Hurrell, kteří editovali *Regionalism in World Politics* (1995), nebo Etel Solingenová se svou monografií *Regional Orders at Century's Dawn* (1998). V minulosti i v současnosti bylo napsáno nepřeberné množství článků do odborných časopisů o této problematice. V souvislosti s regiony a regionálně mocnými státy píší Amitav Acharya (2011) či Raimo Väyrynen (1984). V českém prostředí se hojně novým mocnostem a regionalismu (především v Africe) věnuje Linda Piknerová (např. 2014), která napsala několik publikací a několik textů na toto téma.

Přímo měřením moci a stavu jednotlivých států na africkém kontinentě se věnují různé *think tanky*, jako např. *International Crisis Group* (nedatováno) či indexy měřící míru rozpadlosti/slabosti státu či indexy měřící vládnutí. Konkrétně se jedná o *Index of States Weakness and Developing World* (Patrick – Rice 2008), *Fragile State Index* (FSI nedatováno) nebo *Ibrahim Index of African Governance* (IIAG nedatováno). Východní Africe se konkrétně věnují Stefan Reith a Moritz Boltz v rámci KAS International Reports (2011). Významnou institucí věnující se Keni, Ugandě a Tanzanii je bezpochyby *Chatman House The Royal Institute of International Affairs* (Chatman House nedatováno).

Cílem této diplomové práce je vymezit regionální mocenskou hierarchii východní Afriky a zjistit, jak se absence či existence dominantní mocnosti odráží na vztazích v rámci regionu od roku 1960 do roku 2016. Počáteční rok zkoumaného období je tzv. Rokem Afriky, kdy získalo nezávislost velké množství afrických států a kdy vznikla „kritická masa nezávislých států" (jak to nazývají Buzan a Wæver /2003: 188/) potřebných k rozvoji autonomní politické a bezpečnostní dynamiky regionu. Bez určitého minimálního počtu nezávislých

států by tedy nebylo možné zkoumat vývoj regionálního uspořádání ani místní mocenskou hierarchii. Jako výzkumné otázky jsem si stanovila: Lze považovat nějaký stát v tomto regionu za dominantní mocnost a ve kterých letech zkoumaného období? Jakým způsobem se existence, či absence dominantní mocnosti odrazila na podobě regionální politiky, respektive na vztazích mezi státy v regionu? Mělo vměšování světových mocností ve zkoumaném období vliv na vývoj regionální politiky východní Afriky a případně jakým způsobem? Tato diplomová práce bude koncipována jako jednopřípadová studie, v jejímž rámci budu analyzovat moc států tohoto regionu a vývoj regionální politiky v letech 1960–2016.

Pro psaní diplomové práce jsem čerpala z cizojazyčných, převážně anglických odborných zdrojů. Pro zpracování teoretické části jsem využila teoretické práce týkající se moci a dominantní mocnosti od odborníků na tuto problematiku. Následně jsem si zvolila definici moci dle Johna Mearsheimera a čerpala z jeho díla *The Tragedy of the World Politics.* Empirická část byla sepsána pomocí politicko-historických odborných publikací a článků ze stránek mezinárodních organizací a místních zpravodajských webů, které mi dopomohly přiblížit a vysvětlit situaci v regionu východní Afriky.

Diplomovou práci rozdělím na teoreticko-metodologickou a empirickou část. Práce bude obsahovat celkem čtyři kapitoly. V první kapitole teoreticko-metodologické části se budu věnovat vymezení klíčových pojmů *moc* a *dominantní mocnost*. V téže kapitole představím konceptualizaci moci Johna Mearsheimera, které se věnuje ve svém díle *The Tragedy of the World Politics,* a pojetí dominantní mocnost. V poslední kapitole teoreticko-metodologické části práce představím metodologický postup, konkrétně způsob, jakým budu vymezovat mocenskou hierarchii, tj. určovat moc států, a způsob, jakým budu zkoumat souvislost mezi existencí či absencí dominantní mocnosti a stabilitou regionálního uspořádání.

V empirické části práce nejprve využiji analytický rámec z první části práce pro měření moci jednotlivých států regionu, respektive k určení regionální

mocenské hierarchie ve východní Africe. V poslední kapitole se budu věnovat vývoji regionu v letech 1960–2016, přičemž se konkrétně zaměřím na konflikty a války, které v regionu probíhaly (např. mezi Etiopií a Somálskem, Etiopií a Eritreou a občanské války ve Rwandě a Burundi), na integrační projekty a fungování regionálních režimů a organizací (Východoafrické společenství, Společný trh zemí východní a střední Afriky, Hospodářské společenství oblasti Velkých jezer nebo Mezivládní úřad pro rozvoj, na mikroregionální úrovni tzv. rozvojové koridory a na panregionální úrovni Africká unie) a na vztahy mezi jednotlivými státy a ukáži, jakou roli v zásadních událostech formujících tento region měly nejmocnější východoafrické státy a vnější mocnosti. Mimo výše uvedené konflikty, organizace či režimy se zde vyskytují i tzv. rozpadlé státy, které mají vliv na regionální politiku a bezpečnost. Mezi takové státy lze řadit např. Súdán, Jižní Súdán a Somálsko. Tyto státy uvádím kvůli jejich značnému vlivu na vývoj regionu a změny podoby státních hranic v posledních letech. Z toho důvodu bude i nahlíženo na míru slabosti a (ne)stability těchto států a následný odraz na uspořádání v rámci regionu. V závěru práce zodpovím výzkumné otázky a vysvětlím, zdali a jakým způsobem se rozložení moci v regionu odrazilo v podobě regionálního uspořádání.

1 Teoretické vymezení moci a dominantní mocnosti

1.1 Pojetí moci v mezinárodních vztazích

Moc je obecně schopnost dosáhnout žádoucího výsledku. Spadá sem vše od schopnosti přežít až po schopnost vlády regulovat ekonomiku (Heywood 2008: 25). V politice je ale moc chápána jako schopnost ovlivnit chování jiných lidí a docílit, aby se chovali jinak, než plánují. Politická moc je především chápána jako právo spravovat zemi, tedy základní politickou moc má stát. Politická moc samozřejmě potřebuje souhlas ovládaných jednotlivců k její distribuci. Souhlas se buďto uděluje pomocí volebního procesu nebo za pomoci represí. V tomto případě závisí legalita distribuce moci na míře demokratičnosti či nedemokratičnosti politického systému (Organski 1958: 103; Tóth 2015: 81). V rámci mezinárodních vztahů je moc chápána stejným způsobem, jen s tím rozdílem, že se jedná o moc státu a následný vliv na chování druhého státu (International Relations nedatováno).

Každý z autorů věnujících se pojetí moci a jejímu následnému dělení bere moc jinak, např. existují teorie hovořící o tzv. relativní moci (Kugler; Organski 1989: 190), potenciální moci či aktuální moci, tvrdé moci (*hard power*) nebo měkké moci (*soft power*) (Nye 2004: 5). K moci a její následné aplikaci jsou zapotřebí určité nástroje. Takovými nástroji mohou být jak zbraně, tak i např. kulturní či sportovní diplomacie, a proto níže uvedené odstavce budou věnovány pojetí moci podle předních autorů na tuto problematiku.

O moci a konfliktech států se začalo výrazněji hovořit po 1. světové válce. Idealisté a realisté se snažili vysvětlit tento, do té doby nevídaný konflikt skrze chování člověka. Idealisté zastávali názor, že člověk jedná racionálně, a realisté říkali, že člověk chybuje. Idealista Norman Angel (1910: 63–65) již před válkou hovořil o tom, že bojechtiví vůdci států, kteří si myslí, že válka pro ně může být výhodná a přinese jejich státu zisky, trpí pouze velkou iluzí. Válka je drahou záležitostí. Pro státy je lepší dohodnout se. Angel doporučuje vznik mezinárodní organizace, na jejíž půdě by mohli politici diskutovat a řešit spory. Realista

Edward Carr (1946: 102–103) především kritizuje idealisty, kteří podle něj podcenili povahu člověka. Člověk nejedná racionálně. Státy jsou řízené lidmi, a tedy není vždy možné, aby se jednotlivé státy mezi sebou domluvily diplomaticky. K prokázání svého tvrzení odkazuje na historii. Carr (1946: 108) definuje tři druhy moci – moc vojenskou, moc ekonomickou a moc nad názorem. Největším projevem vojenské moci v mezinárodních vztazích je válka. Válka je (již z minulosti) dominantním faktorem v mezinárodní politice a vojenská síla je uznávaný standart politických hodnot. Každá významná civilizace dokazovala svoji převahu skrze použití vojenské síly. Důležitou součástí vojenské síly je strategie. Podle Carra (1946: 113) by neměla být v žádném případě oddělena od vojenské síly. Vojenská síla zároveň určuje zahraniční politiku, protože dle vojenské síly může být stát buďto ofenzivnější či defenzivnější v mezinárodním systému. Ekonomická moc je vždy nezbytnou součástí politické moci, a to prostřednictvím spojení s mocí vojenskou. Bez ekonomické moci by vojenská moc byla zcela neefektivní. Poslední mocí je moc nad názory. Tato moc bez dvou předchozích na jednu stranu nic neznamená, protože když nemá stát moderně vybavenou armádu a kapitál pro její financování, nemůže v mezinárodním měřítku učinit téměř nic. Pokud státy disponují těmito dvěma složkami, pak je rétorická schopnost vůdce státu velice důležitá k přesvědčování ostatních aktérů (Carr 1946: 132).

V 50. letech se k moci vyjadřoval i významný představitel pluralitní teorie demokracie Robert Dahl, který pojal moc operačně, tj. „A má nad B moc tehdy, když donutí B činit věci, které by za normálních okolností nedělalo“ (Dahl 1957: 207). Trochu jiný pohled zaujali další autoři, kteří doplňují, dle nich nedostatečný realistický pohled na moc. Kalevi Holsti (1964: 180, 185–186) definoval moc jako schopnost působení A na B tak, že B se přizpůsobí A. Holsti kritizoval nedostatečné vysvětlení moci od některých autorů. V určování moci se zaměřil především na tři zdroje – armádu, ekonomickou sílu a demografickou kapacitu. Dále k určování moci používal i velikost území, geostrategickou polohu, nerostné suroviny a dostupnost informačních technologií. Tyto faktory však nebral za tak relevantní jako výše zmíněné. Abramo Organski a Jacek Kugler (1989: 190–191)

přišli s konceptem tzv. *relativní politické kapacity*. V tomto konceptu kladou důraz na důležitost materiálních zdrojů moci. Dále je podstatná i schopnost aktéra materiální zdroje moci efektivně využít pro svůj vliv a dosažení cíle. Aktér, který má bohatou materiální základnu, nemusí nutně dosáhnout svého cíle, když není schopen jejího efektivního využití. Realisté podle Kuglera a Organskiho nebrali za podstatné důležitost efektivního využití zdrojů států.

V minulosti i v současné době hovoří o moci i ofenzivní realista John Mearsheimer (2001: 55), který říká, že stát musí akumulovat co nejvíce moci. Pro moc státu jsou důležité materiální a nemateriální zdroje. Podstatná je vhodná strategie a nejen bohatá materiální základna. Podle Mearsheimera se moc skládá z latentní a vojenské složky. Latentní složka je podstatná pro následné budování vojenské složky. Mearsheimer (2001: 57) dále tvrdí, že i když stát disponuje skvělým vojenským arsenálem, nemusí být vždy úspěšný ve svém snažení. Pouze státy, které dokáží efektivně využít svůj potenciál, jsou úspěšné. Neoliberální autor Joseph Nye (2004: 5–8, 11) hovoří o konceptu měkké a tvrdé moci. Měkkou moc bere jako ovlivňování jiných aktérů za pomoci přitažlivosti, ne nátlaku. Měkká moc je produkována z velké části z hodnot nějaké mezinárodní organizace. Měkká moc pak spočívá na třech zdrojích – kultuře, politických hodnotách a zahraniční politice. To vše závisí na míře přesvědčivosti aktéra. Nye chválí Carra, který již ve své době hovořil o moci nad názory, což se do určité míry ztotožňuje s Nyeovou měkkou silou. Nye vysvětluje schopnosti měkké síly na „přitažlivém“ vystupování významných státníků, kteří tím i určují vliv na světové veřejné mínění na danou zemi, např. J. F. Kennedy, F. D. Roosevelt. Tvrdá moc je projev síly, kdy donutíte jiného aktéra prostřednictvím násilí či hrozby učinit to, co by za jiných okolností neučinil. Aktéři využívají vojenských a ekonomických prostředků k posílení své moci. Státy, které se obávají jiných států se raději podvolí jejich vůli z obavy o svou existenci. Příkladem může být strach z Hitlera a Stalina. V případě Hitlera se jedná o Mnichovskou dohodu (podstoupení československých Sudet), kdy si Británie a Francie myslely, že již nebudou v ohrožení. U Stalina se jedná o ovládání finské zahraniční politiky (Finové se podvolili z obavy, že by je SSSR

zabral). Nye uvádí, že ať už se zdá být měkká síla jakkoliv tou lepší, nemusí tomu tak být. Vždy záleží na dobrých či špatných cílech dané země.

Z výše uvedených definic moci jsem si zvolila tu od Johna Mearscheimera, protože si myslím, že je pro mocenské postavení regionálních mocností, respektive dominantních států zásadní, aby stát měl především převahu materiálních mocenských kapacit, což odpovídá Mearsheimerovu pojetí moci, proto z něj budeme vycházet.

1.1.1 Konceptualizace moci podle Johna Mearsheimera

John Mearsheimer je dosud žijícím představitelem ofenzivního realismu, který se zajímá o teorii moci ve své knize *The Tragedy of the World Politics,* která byla vydána v roce 2001 (Mearsheimer 2001). Mearsheimer říká, že moc států se skládá ze dvou složek – *latentní* a *vojenské síly*. Tyto dvě moci spolu do značné míry souvisí a ovlivňují se. Latentní moc se skládá ze socio-ekonomické složky, která přispívá k budování vojenské síly (bohatství státu, rozloha a velikost populace). Nejdůležitější je velikost populace, protože např. velmoci potřebují obrovské armády, a to je možné pouze v zemích, kde je dostatek lidských zdrojů. Stát s nízkým počtem obyvatel se proto nemůže nikdy stát velmocí kvůli nízkému počtu lidských zdrojů, a to už vůbec ne ve světě, kde existují státy jako Rusko, Čína či USA. S velikostí populace rovněž souvisí ekonomický výkon státu (velké populace produkují velké bohatství). Bohatství je zase podstatné pro postavení velké moderní armády podpořené nejnovějšími technologiemi. Bez finančních prostředků nemůže stát investovat peníze do výzkumných armádních projektů. Samotné vedení války proti velmocem je velice nákladné, např. 1. světová válka stála všechny účastníky celkem cca 200 miliard $, USA během 2. světové války vydaly k oslabení Osy cca 306 miliard $ (trojnásobek HNP) (Mearsheimer 2001:61). Samozřejmě ne vždy státy s velkou populací jsou schopné využít svůj potenciál ve vysoký ekonomický výkon, záleží na *know-how* daného státu. Lze říci, že platí, že velké bohatství vyžaduje velkou populaci, naopak to není zcela

jisté. Záleží, v jaké části rozvoje stát je. Industrializované státy mají obecně větší bohatství než státy semi-industrializované či agrární (Mearsheimer 2001: 55, 61–63). Na druhou stranu existují v dnešní době i rozlohou malé státy, které jsou bohaté a schopné si zajistit potřebné zdroje sami, např. Kuvajt, Singapur či Švýcarsko. Mearsheimerovo tvrzení je v tomto ohledu zavádějící.

Vojenská síla je založena z větší části na velikosti a síle armády státu. Mearsheimer říká, že vojenská moc do značné míry závisí na materiální základně daného státu. Velkou výhodou je, když stát vlastní jadernou zbraň či obrněné divize. Moc existuje pouze tehdy, kdy stát vykonává nějakou kontrolu či vliv nad jiným, a je měřitelná pouze, když je již výsledek určen (Mearsheimer 2001: 57). I v jaderném věku jsou armády základním nosným pilířem vojenské moci států. Námořní a strategické síly považuje Mearsheimer (2001: 56) za ne moc dobré pro dobývání území či donucení cizího státu k ústupkům. Tyto síly mohou přispět k tažení, ale nejčastěji se války vyhrávají skrze pozemní síly. Vojenská síla se dělí na čtyři typy – pozemní, jadernou, vzdušnou a námořní. Pozemní síla je dle Mearsheimera tou nejzásadnější v moderním světě, protože nejmocnější státy mají nejimpozantnější armády a jejich síla by měla poukázat na moc daného státu. Velké vodní plochy jako jsou oceány či moře ale limitují pozemní síly. Stát musí ukázat velké ofenzivní schopnosti, aby takto rozsáhlé překážky překonal. Mearsheimer říká, že v podstatě není možné dosáhnout celosvětové hegemonie právě kvůli rozsáhlým vodním plochám. Kvůli těmto překážkám je zapotřebí i budování námořnictva. Generál A. Mahan (Mearsheimer cit. dle Mahan 1918) kladl velký důraz na budování silného námořnictva. Pouze skrze něj mohou, dle Mahana, USA ovládnout svět. Generál A. Douhet (Mearsheimer cit. dle Douhet 1942) kladl opakovaně důraz na vzdušné síly a rovněž tvrdil, že jsou zásadní silou pro moc státu. Mearsheimer sice nepopírá jistý význam námořní a vzdušné síly, ale dle něj je stále zásadní síla pozemní. Stát, který chce disponovat námořní silou, navíc musí kontrolovat strategicky světově významné body, což je ve světě, kde si mohou lodě svobodně plout, velice těžké. Letectvo musí nejprve ovládnout oblohu a až posléze zaútočit na pozemní cíle soupeře a podpořit tím vlastní pozemní armádu. Není-li stát v této sféře úspěšný, riskuje tím značné ztráty. Posledním

typem vojenské moci, kterou Mearsheimer uvádí, je jaderná. Skrze jadernou sílu se snaží státy dosáhnout nukleární rovnováhy. Když má jedna velmoc jadernou zbraň, musí ji mít i ta druhá. Státy se většinou neuchylují k jejímu použití, kvůli důsledkům jejího účinku (Mearsheimer 2001: 83–85, 87, 97).

V minulosti velké bohatství, silná armáda a rozsáhlé materiální zdroje znamenaly téměř vše pro postavení státu, např. bohatství USA a rychle se modernizující armádní vybavení, které je v každé době nejmodernější. Dnes podíváme-li se na Čínu[1], která má velmi slabou armádu, ale rychle se modernizující ekonomiku a velké množství lidského kapitálu, vidíme, že armáda není vše. Je zapotřebí vytvořit vhodný poměr mezi důrazem na vojenskou a latentní sílu (Mearsheimer 2001: 56).

Důležitou roli podle Mearsheimera (2001: 58), v rámci války, hrají i *nemateriální faktory* jako jsou strategie, inteligence, výskyt epidemií či pandemií nějakých nemocí, počasí či odhodlání. Tyto faktory samy o sobě nerozhodují o výsledku války, ale mohou přispět k úspěchu jedné ze stran, a to především v případě táhlých sporů. Státy se samozřejmě snaží svoji moc během války posílit i co největší akumulací materiálních zdrojů, které bývají nejzásadnější ve výsledné bilanci mezi dvěma aktéry. Mearsheimer tím ale neříká, že strana s větší materiální základnou má jisté vítězství. V minulosti se odehrály války, ve kterých byla jedna strana podstatně slabší a jedna podstatně silnější, a přesto zvítězila strana slabší, protože hrály důležitou roli právě nemateriální faktory. Dobrým příkladem může být nezdařená německá *Blitzkrieg* nebo poražení Napoleonovy armády ruskou armádou nebo z nedávné historie lze připomenout asymetrické konflikty mezi národní armádou a nějakou paramilitární skupinou (kolumbijská armáda vs. FARC, ruská armáda vs. čečenské teroristické akce nebo akce proti různým aktérům od Al-Kaidy či Islámského státu)

[1] S ohledem na rok vydání knihy je zapotřebí říčí, že Čína dnes rozhodně nemá slabou armádu a nemoderní vybavení, viz údaje CIA Factbook 2017 a.

1.2 Vymezení dominantní mocnosti

Existují různé teorie, které se zabývají distribucí moci mezi státy a stabilitou systému, např. teorie rovnováhy moci (*balance of power*), teorie hegemonní stability (*hegemonic stability theory*) nebo teorie přesunu moci (*power transition theory*). Výše zmíněné teorie popisují, která polarita je vhodná k udržení stability systému. Realisté zastávají názor, že mezinárodní systém má být anarchický, tj. bez nadřazené autority, která by nastavovala pravidla po celém světě. Systém je tedy zastoupený svrchovanými státy. Realisté zastávají názor, že v mezinárodním systému má být nastolena rovnováha moci. Tento koncept znamená, že žádný stát nemá být v systému dominantní, naopak mají v systému existovat podobně silné státy, které se budou navzájem vyvažovat. John Mearsheimer (2001: 45) říká, že potencionální hegemon je nejmocnější stát v systému. Nemusí porazit alianci silných států, ale měl by být schopen bez problémů porazit každého zvlášť. Nejlepším systémem dle Mearsheimera je bipolární, protože se vyvažují dva státy, což produkuje méně strachu. V multipolárním systému je buďto vyvážený – bez potencionálního hegemona – nebo nevyvážený, tj. že narůstá moc jednoho státu. Unipolární systém by vůbec neměl existovat, protože hegemon se bude snažit o nadvládu a tím pádem ohrožovat stabilitu a mír v mezinárodním systému (Mearsheimer 2001: 345). Kenneth Waltz (1979: 161) je rovněž zastáncem bipolárního systému a říká, že bipolarita má pozitivní vliv na stabilitu systému.

Teoriemi hegemonní stability se zabývají liberální autoři. Pojmem hegemonní stabilita se rozumí to, že v systému existuje jeden hegemon, který spravuje celý systém, udržuje pořádek, nastavuje pravidla a brání mír. Výskyt hegemona v systému souvisí se vznikem a vývojem mezinárodních režimů a organizací. S oslabením hegemona může přijít zánik nebo oslabení institucí a režimů. Zjednodušeně řečeno, výskyt hegemona napomáhá k politické a ekonomické integraci v regionu a s jeho úpadkem se hroutí i samotné integrační procesy (Karlas 2007: 70). O teorii hegemonní stability hovoří např. Robert Keohane a Joseph Nye (2011). Keohane s Nyem (2011: 37) upozorňují na spojení mezi režimy a růstem a úpadkem státní moci. S existencí dominantní mocnosti je

režim zachován, naopak s jejím úpadkem je režim oslaben. Hegemon je pro spolupráci, často na své náklady, a pro otevřenost světové ekonomiky. Akumuluje tak svoji moc a vliv. Malé a střední státy často vstupují do aliance s hegemonem. Využívají tak jeho vlivu, zajišťují si bezpečnost a jiné výhody. Režimy zanikají pouze v případě, že jsou veřejné statky rovnoměrně rozděleny, tudíž neexistuje v systému žádný hegemon.

Teorie přesunu moci hovoří o změně distribuce moci mezi mocenskými centry. Dominanci jednoho státu považují za dobré pro mezinárodní systém, neboť takový stát dokáže zajistit stabilitu, naopak rovnoměrné rozložení sil mezi státy může vést k boji o moc. Mezi autory mluvící o teorii přesunu moci patří např. R. Tammen, T. Volgy, A. Hurrell, D. Flemes a další. Podle Ronalda Tammena et al. lze „za *dominantní mocnost* považovat takový stát, který si sám dokáže, bez cizí pomoci, zajistit vlastní bezpečnost. Sekundární mocnost je pak takový stát, který je druhořadý vůči dominantní mocnosti. Sekundární mocnosti jsou o tolik slabší než dominantní mocnosti, že by je samy nedokázaly porazit, ale mohou je citelně poškodit“ (Tammen et al. 2000:6).

Thomas Volgy et al. (2011: 12–13) hovoří o tzv. *major power* v rámci regionu, což je hlavní mocnost (jedná se o jiné pojmenování dominantní mocnosti). Taková mocnost vyžaduje ke svému přežití bohatou materiální základnu a velký vliv v zahraniční politice (především rozsáhlé geografické oblasti). Ve vojenské oblasti nemusí přesahovat její vliv mimo vlastní region. Ekonomická moc je měřena podle výše HDP a veškerého obchodu řízeného státem. Takovéto státy mají rovněž tendenci se zapojovat do řešení konfliktů v rámci svého regionu a mají tedy vyšší míru kooperace a zahraničních aktivit.

Andrew Hurrell (2007: 9) říká, že v mezinárodních vztazích vznikl dojem, že pouze při výskytu hegemona či dominantního státu lze dosáhnout mezinárodního veřejného blaha. Je to dáno i skutečností, že i v dnešním světě státy, které měly dříve většinu moci (v koloniálním období Francie či Velká Británie a posléze Spojené státy), zasahují do různých regionů a určují aktérům, jak se mají

chovat. Moc je distribuována skrze pravidla, nabídky a pobídky dominantního státu. Takovýto stát využívá metodu *cukru* a *biče* (Hurrell 2007: 71). Hurrell (2006: 2–3) nazval mocný stát v mezinárodním systému jako velmoc a definoval ji čtyřmi kritérii – schopností přispět k mezinárodnímu řádu, interní soudržností, ekonomickou silou a vojenskou silou, které umožní soupeřit s ostatními dominantními mocnostmi (tento koncept lze přenést na regionální úroveň – velmoc bude brána jako dominantní mocnost regionu a soupeřící dominantní mocnost bude brána jako sekundární mocnost regionu)

Daniel Flemes (2010: 20) uvádí, že dominantní mocnost v rámci debaty o regionálních mocnostech může využívat jak měkkou, tak i tvrdou moc. Na rozdíl od hegemona ale nemůže využívat pouze nátlaku a musí vhodně odhadnout situaci, kdy se má, jak zachovat. Dominantní mocnost v rámci regionálního uspořádání má pak mnohem větší naději na získání převahy a stability v regionu, když bude využívat vojenskou sílu k obraně svých hranic i mírové legitimní prostředky k řešení konfliktů.

Barry Buzan a Ole Wæver (2010: 34, 37, 273) hovoří o rozdílu mezi supervelmocí, velmocí a regionální mocností. Supervelmoc a velmoc má význam na systémové úrovni a regionální mocnost (v tomto kontextu jiné pojmenování dominantní mocnosti) pak na regionální úrovni. Regionální mocnost není z globálního hlediska natolik významná, ale na regionální úrovni se stará o pořádek a stabilitu ve svém regionu. Je významná především k sekuritizaci v rámci regionu. Supervelmoc a velmoc budou mít vždy tendence promítat své národní preference do mezinárodního systému. Naopak regionální mocnost (je slabší) se podřídí v domácí politice, politice na mezinárodní úrovni.

Douglas Lemke (2004: 22–23, 55) ve své knize uvádí, že nejsilnějším státem v mezinárodním systému je *dominantní mocnost.* Je vůdcem mezinárodního systému a obvykle vzniká z tzv. nastupující mocnosti (*emerging powers*) „velmocenskou válkou“. Dominantní mocnost ustavuje a udržuje mezinárodní *status quo* kvůli svým vlastním zájmům. Dominantní mocnost těží ze svého vlivu i v ekonomických vztazích a bude se pravděpodobně snažit založit

liberální mezinárodní ekonomický řád k obchodní interakci s ostatními státy. Státy, které jsou však z jiného ekonomického systému, např. komunistického, jsou vyňaty z výhod plynoucích z tohoto ekonomického řádu. Od dominantní mocnosti se očekává, že bude prosazovat stejná pravidla v mezinárodní politice, jaké má nastavené v té domácí. Lokální dominantní mocnost má podobné ambice jako globální s tím rozdílem, že je musí přizpůsobit na místní specifické podmínky regionu.

Robert Stewart-Ingersoll a Derrick Frazier (2012: 27, 80, 135) říkají, že v hierarchickém systému existuje jedna dominantní mocnost (hegemon), která aktivně využívá více dimenzí moci ve svůj vlastní prospěch. Pro hegemona budou důležité v rámci jeho regionu jeho vlastní preference. Hegemonní stát je možné nalézt pouze v unipolárním regionu. V multipolárním a bipolárním regionu je několik států, které si navzájem konkurují a jsou vůči sobě dosti vyrovnané a snaží se o dosažení rovnováhy sil, zatímco v unipolárním regionu existuje pouze jeden stát s největší silou – hegemon. Autoři dále hovoří o tzv. hegemonickém regionu, což je region, ve kterém se nachází stát, který je dominantní nejen pro svůj region, ale svým vlivem interaguje i s jinými regiony a má zásadní vliv na chod mezinárodního systému.

Všichni autoři se shodují na tom, že dominantní mocnost či hegemon je silný stát, který nastavuje určitá pravidla buď v rámci svého regionu nebo i na celosvětové úrovni. Takový stát nemá šanci ostatní státy samostatně porazit. Někteří z výše uvedených autorů se rovněž shodují na skutečnosti, že je zapotřebí výskyt dominantní mocnosti v regionech, protože udržuje pořádek, stabilitu a bezpečnost v regionu. Proti jsou realisté, kteří se obávají toho, že dominantní stát bude chtít akumulovat ještě více moci, než má, a tudíž se bude chovat agresivně.

Dominantní mocnost v této diplomové práci bude chápána jako stát, který je schopen si zajistit svoji vlastní bezpečnost bez cizí pomoci. Je to stát, který udržuje mír a stabilitu v regionu, zároveň udává směr regionální politiky, ale nemusí být příliš významný na globální úrovni. Takový stát potřebuje ke svému

přežití velkou materiální základnu, kterou vlastní na svém území nebo získá skrze svůj vliv v zahraničí. Takový stát má silnou armádu, která je největší a nejvyspělejší v regionu. Pro kvalitní armádu jsou zapotřebí nejmodernější vojenské technologie, takže stát musí být ekonomickou silou v regionu, kterou bude určovat výše HDP. Svého vlivu využívá i k zisku výhodných obchodních partnerů.

2 Analytický rámec pro měření moci států

Analytický rámec pro měření moci státu bude převzat z knihy *Major Power and the Quest for Status in International Politics* od Volgyho et. al. (2011: 133–157), konkrétně ze sedmé kapitoly *Identifying Regional Powers and Their Status*. Volgy et al. využívají tři rámce – rámec příležitostí, rámec ochoty a rámec statusu atributu identifikování regionální mocnosti jako toho státu, který disponuje neobvyklým množstvím regionálních odchylek. Pro určení mocenské hierarchie nám postačí podrobněji popsat rámec příležitostí. Téměř v každém regionu je dominantní mocnost a její vyzyvatel, tj. stát, který splňuje některé podmínky k dosažení dominantní mocnosti, ale ne všechny. Takový stát má ale potenciál (neobvyklé schopnosti) nebo zájem (neobvyklé aktivity). Vyzyvatel dominantní mocnosti je velkou výzvou pro mocnost samotnou, protože se pokouší udržovat stabilitu regionu a nastavovat jeho správu. Dále platí, že dominantní mocnost se ve svém regionu snaží eliminovat přítomnost globální velmoci.

Pro určování mocnosti v rámci nějakého regionu je nejprve zapotřebí si jasně vymezit hranice daného regionu. Neexistují jasně daná pravidla, jak si region vymezit. Existuje pouze několik přístupů, jak toho lze dosáhnout. Jelikož v úvodu bylo řečeno, jak bude východoafrický region pojat, není zde zapotřebí rozebírat přístupy k definovaní regionu. V rámci *operacionalizace příležitosti* měříme ekonomickou a vojenskou moc, přičemž tyto dvě moci by měly být měřeny odděleně, protože možné ekonomické problémy hrají důležitou roli ve tvarování státních preferencí, tj. do čeho si může stát dovolit investovat, a je zapotřebí, aby byly zcela viditelné. Vojenské schopnosti budou měřeny pomocí výše vojenských výdajů vyjádřených v amerických dolarech, velikosti armády a ekonomické schopnosti za pomoci HDP státu a HDP na hlavu. Dále bude moc měřena i podle počtu obyvatel jednotlivých států. Výsledná vojenská a ekonomická síla a počet obyvatel pak ukáží schopnosti státu v mezinárodním měřítku. Poté vyhodnotíme, zda daný stát vykazuje odchylku nad regionálním průměrem a je tedy dominantní mocností.

3 Měření mocenské hierarchie východní Afriky

Z výše napsaných kapitol si nyní shrneme, podle čeho budeme určovat moc států a následně vyhodnocovat, zda je daný stát aspirantem na dominantní mocnost. Pro měření moci jsme si zvolili pět indikátorů – počet obyvatel, celkové HDP státu, HDP na hlavu, celkový počet příslušníků ozbrojených sil a výše vojenských výdajů vyjádřených v amerických dolarech. Stát, který překročí směrodatnou odchylku nad regionálním průměrem alespoň ve 3 z 5 indikátorů, bude považován za stát, který má mocenský potenciál. Celkově státy, které překročí směrodatnou odchylku nad regionálním průměrem a budou mít mocenský potenciál v 7 z 12 vymezených roků (měřeno po 5 letech) budou bráni jako aspiranti na dominantní mocnost.

Výše zmíněné podmínky se povedlo překročit pěti zemím – Etiopii, Keni, Súdánu, Tanzanii a Ugandě. Pouze Etiopie (12/12), Keňa (9/12) a Tanzanie (8/12) ale splnili hranici 7 z 12 roků (viz příloha č. 2 – Tabulka: Státy východní Afriky s mocenskou převahou). Uganda a Súdán měly mocenský potenciál v 60. a 70. letech a to především ve vojenské oblasti. Ostrovní státy Mauritius a Seychely dominovaly indikátoru HDP na hlavu. Eritrea a Jižní Súdán dominovaly indikátorům výdaje na zbrojení a celkový počet příslušníků ozbrojených sil. V celkovém HDP státu si nevedl špatně Mosambik. Obecně průměrných hodnot dosahovaly Rwanda a Burundi. Somálsko, které je považováno za nejrozpadlejší stát na světě (FSI nedatováno), dosáhlo zcela podprůměrných. Pro přiblížení výsledků mocenského potenciálu států si v níže uvedených podkapitolách více přiblížíme, o jaké státy se jedná a jaké mají kapacity, ambice a vliv v regionu.

3.1 Etiopie a její mocenské postavení a ambice v regionu

Etiopie měla od počátku dekolonizace východní Afriky nejlepší startovní pozici, protože nikdy nebyla ničí kolonií, a tudíž nemusela řešit břímě[2] z koloniálního období jako ostatní země. Problém měla jen v krátkém časovém období od roku 1935 až do konce 2. světové války, když Itálie zabrala část etiopského území a přičlenila jej k Italskému Somálsku a Eritrey. Etiopský císař Haile Selassie I. byl během italské okupace v súdánském exilu, odkud formoval jednotky osvobozenecké armády. Itálie se již v minulosti snažila získat etiopské území, ale ta si jej uhájila. S pomocí Velké Británie získala Etiopie zpět své území. Britské jednotky ale zůstaly v zemi do roku 1954. Po opětovném zisku správy nad svým územím bylo k Etiopii přičleněno území Eritree (Liščák 2009: 225). V 60. letech rostlo napětí mezi Etiopii a Eritreou, která vyžadovala nezávislost. Dále mezi Etiopií a Somálskem, se kterým měla Etiopie spory kvůli příhraničním oblastem, zejména kvůli Ogadenu, Harerge a Bale. V roce 1974 skončila dlouholetá vláda císaře, který byl svržen vojensky. O 3 roky později dalším převratem se k moci dostala marxistická vláda Mengistu Haile Mariama, který byl poměrně silně orientován na SSSR. V roce 1977 vypukla válka o příhraniční oblasti se Somálskem. V 80. letech vypukla občanská válka mezi centrální vládou a místními secesionistickými kmeny. Mengista uprchl do Zimbabwe, kde mu poskytl útočiště Robert Mugabe. Správa Eritree byla po dobu války svěřena do rukou Eritrejské lidově osvobozenecké frontě. Eritrea kvůli nevšímavosti ze strany etiopské vlády, která měla co dělat, aby porazila rebely, získala v roce 1993 nezávislost (Klíma 2012: 443–444).

Zhruba v polovině 90. let občanská válka skončila, v Etiopii se konaly první demokratické volby a země se následně stala federací. Etiopské etnické oblasti dostaly právo na referendum a následně možné vyhlášení nezávislosti. Etiopie a Eritrea přes dlouholeté spory spolu uzavřely smlouvu o zóně volného obchodu. Koncem 90. let vypukly na novo spory se Somálskem a nově Eritreou o příhraniční

[2] Tím je myšleno rozdělení hranic afrických států dle pravítka, a nikoliv dle etnického, historického či náboženského vývoje.

oblasti. Současnou situaci v zemi hodně komplikují nedobré vztahy se sousedy – Somálskem a Eritreou – opakující se hladomory a etnické spory (CRU 2016; Liščák 2009: 226).

Na druhou stranu vzhledem k poměrům ve východní a subsaharské Africe se jedná o jednu z nestabilnějších zemí v tomto regionu. Důkazem mohou být davy turistů, které každoročně Etiopii navštěvují, či postavené budovy významných afrických organizací. V hlavním městě Addis Abebě se nachází sídlo Africké unie a diplomatické mise z hlavních zemí světa. Etiopie je dnes spojencem západních zemí, především USA. USA jsou zároveň hlavním partnerem Etiopie v boji proti terorismu v regionu (Kłosowicz 2015).

Velké problémy má Etiopie s přílivem uprchlíků ze sousedních zemích a to především z Jižního Súdánu, Súdánu, Eritree a Somálska[3]. Samotní Etiopané mají problémy s přístupem k vodním zdrojům a potravinám, příliv dalších lidí tuto situaci ještě zhoršuje. Dalším palčivým problémem je, že Etiopie je tranzitní zemí pro obchod s heroinem z jihozápadní a jihovýchodní Asie pro Evropu, kokain pro jižní Afriku a khat pro Džibutsko a Somálsko (CIA Factbook 2017 b).

3.1.1 Zdroje etiopské moci

Etiopie s rozlohou přes 1 100 000 km^2 a 102 milionů obyvatel patří k největším státům ve svém regionu. Největší procento obyvatel tvoří mladí produktivní lidé od 25 do 54 let, což přispívá k růstu ekonomiky. Problém má ale Etiopie ve vysokém procentu lidí nakažených HIV/AIDS (12. na světě). Dalším problémem je vysoké procento úmrtí rodiček (33. na světě) (CIA Factbook 2017 b). Statistiky úmrtnosti dětí a rodiček při porodu výrazně za posledních 10 let klesly. Porodnost jako taková ale neklesla, ba naopak stoupla. To mělo za následek zhoršující se životní podmínky a nedostatek potravin.

[3] 337 925 Jižní Súdán, 37 959 Súdán, 254 965 Somálsko, 155 276 Eritrea (CIA 2017 b).

Etiopie je převážně zemědělskou zemí. Více než 80 % obyvatel žije na venkově a pracuje v zemědělském sektoru[4]. Procento obyvatel pracujících v zemědělství trvale klesá na úkor průmyslu a služeb. Procentuálně ale do HDP přispívá nejvíce sektor služeb[5]. Podle etiopské ústavy je vlastníkem veškeré půdy stát a občané jsou dlouhodobými nájemníky. Od roku 2005 zavedla etiopská vláda registr tradičního využití půdy, což mělo za následek, že pronájemci půdy více dbali o kvalitu půdy a více investovali do techniky a hnojiv pro obdělávání. Etiopská ekonomika rostla v posledních 10 letech okolo 10 % za rok, tím se stala pátou nejrychleji rostoucí zemí Mezinárodního měnového fondu (IMF). Růst byl zapříčiněn modernizací zemědělství a odvětvím služeb. Na druhou stranu má Etiopie jedno z nejnižších HDP na hlavu v Africe i na světě (nepoměr mezi počtem obyvatel a HDP státu). HDP na hlavu ale v posledních letech stouplo z 373 amerických dolarů na 550 amerických dolarů. Problémem bylo rovněž dlouhé období sucha v letech 2015–16. Částečně ekonomický rozvoj může brzdit i skutečnost, že Etiopie stále neodstranila všechny pozůstatky vlivu východního bloku a má stále centrálně plánované hospodářství (African Development Bank Group 2014: 58).

Etiopie je poměrně aktivní v plánování projektů v oblasti infrastruktury – silnice, kolejnice, letiště a průmyslové parky. Na podporu industrializace Etiopie plánuje zvýšit výrobu elektřiny tím, že staví další tři hlavní přehrady a rozšiřuje obnovitelné zdroje. Stavba elektrických železničních sítí již započala a má propojit Etiopii se všemi sousedními státy až do přístavu Džibuti, kde je železnice již částečně hotová a funkční. I přes nedostupný horský a pouštní terén čítá Etiopie přes 100 000 km silnic, které dnes spojují dříve nedostupná místa. Do roku 2025 je plánovaná výstavba nového mezinárodního letiště v Addis Abebě. To staré bude mít rozšířenou kapacitu na 25 milionů cestujících do konce roku 2017 (CIA Factbook 2017 b; The World Bank 2016).

[4] Zemědělství 85 %, průmysl 5 %, služby 10 % (CIA 2017 b).
[5] Zemědělství 36,2 %, průmysl 17 %, služby 46,8 % (CIA 2017 b).

Etiopie využila iniciativ *Heavily indebted poor countries* (silně zadlužené chudé země) a *Multilateral Debt Relief Initiative* (multilaterální iniciativa za odpouštění dluhů) v rámci nichž Africká rozvojová banka schválila oddlužení země ve výši 55,7 milionů amerických dolarů z HPIC a 100 % oddlužení z MDRI. Pozitivní odezvy jsou pro budoucnost země i ve vzdělávacím sektoru. V posledních letech se zvýšil podíl dívek v základních školách i celkový počet dětí docházejících do základních škol (African Development Bank Group 2014: 58).

Co se týče přírodních zdrojů má Etiopie velký potenciál v hydroenergetice (650 TWh za rok). Rovněž prosperující je pro Etiopii solární energie, která má potenciál 2,3 milionů TWh ročně, větrná energie s potenciálem 4,8 milionů TWh ročně a geotermální s potenciálem 700 MW. V Etiopii bylo objeveno 2,7 milionů m^3 kvalitního zemního plynu. Hlavní vývozní plodinou je káva, dále zlato, olejnatá semena a khat. Etiopie vyváží zboží především do Švýcarska (14,3 %), Číny (11,7 %), USA (9,5 %), Nizozemska (8,8 %), Saúdské Arábie (5,9 %) a Německa (5,7 %). a dováží z Číny (20,4 %), USA (9,2 %), Saúdské Arábie (6,5 %) a Indie (4,5 %). Etiopie více dováží, než vyváží – má tedy pasivní obchodní bilanci (CIA Factbook 2017 b). V posledních 20 letech vzrostl vývoz nekávových výrobků ze 40 na 70 %, což je poměrně úspěšná diverzifikace hospodářství. Nicméně pouze 6 produktů tvoří 80 % příjmů z vývozu, což je velice nebezpečné vzhledem k výskytu možných nepříznivých podmínek k pěstování. Nerostné suroviny mají malý podíl na HDP (cca 1%) (African Development Bank Group 2014: 59). I přes svůj potenciál má ale Etiopie problém s přeshraničním obchodem. Podle Doing Business Reportu Světové banky (2017) je Etiopie až 166 ekonomikou v přeshraničním obchodu ze 189.

Etiopské národní obranné síly, jak se nazývá armáda Etiopie, jsou jednou z největších armád v Africe a čítají okolo 150–200 000 vojáků. Dále vlastní Etiopie vzdušné síly. Ve válce s Eritreou byla Etiopie schopná sestavit z aktivních záloh armádu o velikosti až 350 000 vojáků. Tak velkou armádu mají i přes to, že v Etiopii není povinná vojenská služba, pouze dobrovolná vojenská služba od 18 let. V případě ohrožení státu, se stává vojenská služba povinnou a každý muž od

18 let je povinen jít bránit svůj stát (CIA Factbook 2017 b). Etiopská vláda průměrně uvolňuje na armádu a její vybavení okolo 1 % HDP. V období nepokojů a konfliktů se Somálskem a Eritreou se toto číslo vyšplhalo až na 9,6 % (The World Bank 2017 a). Etiopská armáda je strukturována do čtyř regionálních oddílů – severní, střední, jihovýchodní a západní oddíl. Během studené války získala Etiopie armádní vybavení od Sovětského svazu. V 90. letech byla stará armáda rozpuštěna a navíc po nezávislosti Eritree přestalo existovat etiopské námořnictvo (již neměli moře). Kvůli válce s Eritreou koncem 90. let byla armáda rehabilitována a nově vyzbrojena. V roce 2001 měla Etiopie největší armádu v subsaharské Africe. Vzhledem ke zkušenostem a úspěchům je etiopská armáda považována za nejsilnější a nejschopnější na africkém kontinentě. V zemi se nachází několik obranných průmyslových organizací, které vyrábějí zbraně a armádní vybavení. Je to např. Metals & Engineering Corporation Ethiopian industry (Defence Web 2013 a).

Jelikož se Etiopie nachází mezi ne příliš stabilními státy, se kterými má navíc léta spory, musí permanentně budovat a modernizovat své obranné síly. V průběhu loňského roku začala Etiopie budovat protivzdušné obranné síly. V roce 2011 Etiopie zakoupila od izraelské firmy Bluebird letouny Spylite a Boomerang. V témže roce Etiopie podepsala kontrakt s Ukrajinou na 200 tanků T-72 za 100 milionů amerických dolarů. V Etiopii se nachází univerzity obrany, které podporují armádu (Defence Web 2013 b). U hranice s Eritreou jsou rozmístěny vzdušné rakety S-125. Etiopie nyní vyváží i vojenské vybavení do některých zemí v Africe, např. armádní vybavení použité AU a OSN v Somálsku je vyrobené etiopským zbrojním průmyslem (Tigrai Online – Ethiopian Daily News 2016).

3.2 Keňa a její mocenské postavení a ambice v regionu

V roce 1963 získala Keňa nezávislost na Británii a statut dominia. O rok později se stala republikou. Již v počátcích nezávislosti měla Keňa spory se sousedním Somálskem kvůli Severovýchodní provincii, která byla osídlená především etnickými Somálci. Keňa společně s Tanzanií a Ugandou stála u zrodu východoafrické spolupráce. Ta byla sice nejprve neúspěšná, ale bylo důležité budovat nějakou organizaci ke spolupráci mezi státy v tomto regionu (Liščák 2009: 418).

Keňa razila politiku afrického socialismu, což dokazoval i fakt, že zde existovaly řízené bělošské farmy. V polovině roku 1982 byla vyhlášena Keňský africký národní svaz (KANU) za jedinou legální politickou stranu v zemi. Proti tomu se zvedla vlna protestů a to především ze strany důstojníků z letectva, kteří se pokusili o převrat. Snahy o převrat byly potlačeny a následovalo období represí. V roce 1991 byl zrušen systém jedné strany. O dva roky později se Keňa společně s Tanzanii a Ugandou zasloužila o reinkarnaci africké spolupráce. Na počátku nového tisíciletí zažila Keňa období prosperity, ale nedokázala vyrovnat sociální rozdíly mezi obyvateli. Politika byla protkána korupcí a klientelismem. Problémem jsou i nepokoje mezi etniky a údajně zmanipulované volby (Klíma 2012: 456). Po vlně nepokojů byly zavedeny reformy[6], které představovaly vytvoření koaliční vlády. V zemi byla po 44 letech obnovena funkce předsedy vlády. Situace v zemi se ale příliš nezlepšila, následovalo krátké období klidu, po kterém opět přišly etnické srážky a bombové útoky. Na africké poměry je ale Keňa vcelku prosperující rozvojový stát s velkými sociálními rozdíly mezi občany (Klíma 2012: 538; USIP 2017).

Keňa má velký problém s uprchlíky, především ze Súdánu[7]. Dalším problémem je nestabilní sousední Somálsko. To stojí Keňu hodně energie, aby zabránila rozšíření problémů na své území. V neposlední řadě se jedná o ilegální

[6] Situaci přijel řešit i bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan.
[7] Odhaduje se, že v Keni žije cca 580 000 súdánských uprchlíků a několik tisíc ugandských (CIA 2017 c)

obchod s drogami – marihuanou, heroinem nebo indiánským metakvalonem (CIA Factbook 2017 c).

3.2.1 Zdroje keňské moci

Keňa s rozlohou přes 580 000 km^2 a téměř 50 milionů obyvateli patří k větším státům v regionu východní Afriky. Stejně jako v Etiopii i v Keni je největší podíl mladého produktivního obyvatelstva od 25 do 54 let. Keňa během druhé poloviny 20. století zažila populační boom, když vysoce stoupla porodnost a snížila se úmrtnost. Vysoký počet obyvatel je na jednu stranu problém kvůli nedostatku pracovních míst a přírodních zdrojů. V úmrtnosti rodiček je na tom Keňa hůře než Etiopie – nachází se na 30. místě. S HIV/AIDS je na tom pak o čtyři místa hůře. Problémem je i špatná dostupnost zdravotnických středisek ve venkovských oblastech. Pro zlepšení situace byly zavedeny bezplatné zdravotní služby (African Development Bank Group 2014: 66; CIA Factbook 2017 c).

Keňa je zemědělskou zemí[8] s celkem rozvinutým průmyslem a živočišnou výrobou (Liščák 2009: 417). Zemědělství přispívá do ekonomiky cca 25 % HDP a pracuje v něm 80 % obyvatel (i na částečný úvazek). Většina zemědělské výroby pochází z malých farem. Za posledních 10 let rostlo HDP okolo 5 % za rok. Keňa chce dosáhnout růstu 8–10 %, aby snížila hospodářskou zaostalost, nezaměstnanost a chudobu. Keňa ve svých rozvojových vizích do roku 2030 uvedla, že se chce stát nově industrializovanou zemí se středními příjmy. Problémem v naplnění těchto vizí je především nedostatečná infrastruktura a ekonomické šoky z vnější, zejména ekonomická krize. Co se týče HDP na hlavu je na tom Keňa podstatně lépe než Etiopie, protože má zhruba stejné HDP a o polovinu nižší počet obyvatel. Růst není tak vysoký, jak politici očekávali, ale nedochází ke stagnaci, což je pozitivní.

[8] Zemědělství 28 %, průmysl 16 %, služby 63 % (African Development Bank Group 2014: 66).

Keňa hodně investuje do soukromého sektoru, zlepšení infrastruktury, silnic, železnic, energií a snaží se o decentralizaci pro zlepšení poskytování služeb obyvatelstvu. To vše může být realizováno kvůli mezinárodním finančním institucím a dárcům a také kvůli expanzi keňské ekonomiky na trh s dluhopisy v roce 2014. Problémem byla ale inflace a devalvace měny, což mělo za následek deficity v rozpočtech a Keňa nebyla schopná zrealizovat všechny rozvojové projekty. Koncem roku 2015 se ekonomika dostala na stejnou úroveň jako před krizí. Potenciál může být v objevených zásobách ropy, zemního plynu a uhlí v roce 2012. Odhaduje se, že by tyto zdroje mohly přispět v budoucnu do HDP místo 1 % až 10 %. S těžbou ropy se má začít cca okolo roku 2018. Keňa je v tomto ohledu podporována i ze strany Africké rozvojové banky, která za podpory UNDP, Kanady a Velké Británie zřídila informační středisko pro těžební sektor, které má podporovat rozvoj dialogu pro nově vznikající odvětví. Je důležité, aby se Keňa nestala závislou pouze na příjmů z ropy a nestala se jednodruhovou ekonomikou (African Development Bank Group 2014: 66).

Problémovým faktorem je nedostatek vody, které se na keňském území příliš nenachází, a tak Keňa jako převážně zemědělský stát sdílí vodu z Viktoriina jezera společně s Rwandou, Burundi, Ugandou a Tanzanii. Velice ekonomicky prosperující oblastí je rybaření a s tím spojené exkluzivní ekonomické zóny v moři (African Development Bank Group 2014: 67).

V neposlední řadě Keňa investuje do rozvojových projektů pro svoji i regionální infrastrukturu. Příkladem může být spolupráce s Jižním Súdánem, Súdánem a Etiopií na vytvoření koridoru LAPSSET (nedatováno) či finanční dotace na vytvoření dálnice z Eldoret do Juby. Keňský přístav Mombasa je důležitý pro lodní dopravu, problémem je, že nemá dostatek terminálů k příjmů většího množství lodí najednou a tím se opožďuje doprava zboží do vnitrozemí Afriky. Keňa plánuje modernizaci a rozšíření terminálů ke zrychlení příjmu lodí. Na všechny projekty a úspěšný rozvoj je ale zapotřebí mít „silnou“ elektrickou síť. Keňa s 1690 MW nepokryje potřebné věci. V podkapitole výše je uvedeno, že Etiopie bude zvyšovat výrobu elektřiny a Keňa společně s Ugandou a výhledově

s Tanzanií bude napojena na etiopské zdroje. Přenosové linky na velkou vzdálenost mezi státy budou umístěny právě v Keni, která je ostatními státy východní Afriky považována za stabilní a prosperující. Rozvoj nemine ani mezinárodní letiště v Nairobi, které bude zrekonstruováno a zvětšeno (African Developmnet Group 2014: 68).

Důležitý pro ekonomiku je cestovní ruch (zejména národní parky), který byl ale bohužel narušen teroristickými útoky skupiny aš–Šabáb ze Somálska na obchodní centrum Nairobi Westgate Mall. Tento útok citelně snížil davy turistů. Po návštěvě země Baracka Obamy se situace zlepšila (CIA Factbook 2017 c).

Velkou výhodou je, že keňští sousedé jsou také členy Východoafrického společenství (EAC), což má velké plus při obchodních stycích. Nejdůležitější vývozní plodinou je káva a čaj. Nedostatkový je surový olej a stroje, proto je Keňa nucena tyto artikly dovážet. Vývoz do sousedních zemí tvoří celých 26 %. Keňa vyváží především do Ugandy (11,2 %), USA (8,3 %), Tanzanie (8,1 %), Nizozemska (7,6 %), Velké Británie (6 %) a Pákistánu (4,2 %) a dováží z Číny (30 %), Indie (15,5 %), Spojených arabských emirátů (5,7 %), USA (4,8 %) a Japonska (4,7 %). Keňa, stejně jako Etiopie, více dováží než vyváží (CIA Factbook 2017 c).

Keňská armáda sice není tak obrovská (cca 24 000 vojáků a 5000 rezervního personálu) jako etiopská, nicméně je to armáda, která má moderní vybavení, což je jednou z podstatných faktorů k dosažení kvalitní armády. Podle některých zdrojů jsou keňské obranné síly nejlépe financované síly na světě a 6. nejlepší armádou v Africe po Jihoafrické republice, Etiopii, Tunisku, Maroku a Nigérii. Keňa každoročně uvolňuje na vojenské výdaje 1,5–2 % HDP (Hussein 2016; The World Bank 2017 b). Global Firepower Index (2016) označil Keňu v TOP 100 jako 75. nejvybavenější stát ve vojenské síle. Vojenská síla Keni je složená z pozemních námořních vzdušných sil. Muži i ženy mohou dobrovolně vstoupit do vojenské služby mezi 18–26 rokem na 9 let (7 pro námořnictvo) (CIA Factbook 2017 c). Keňa jakožto aktivní spojenec USA v regionu východní Afriky

dostává vojenské vybavení (např. bezpilotní letouny) v boji proti somálské skupině aš–Šabáb.

Ve zbrojení se ale Keňa nespoléhá jen na mecenáše, ale také aktivně vyhledává dodavatele vojenského materiálu. V roce 2014 nakoupila těžké zbraně ze Srbska za 29 milionů amerických dolarů. Jednalo se o 18 samohybných děl a 15 obrněných transportérů. Keňa do velké míry zbrojí kvůli nestabilnímu Somálsku a časté účasti na misích Africké unie (Business Daily 2015).

3.3 Tanzanie a její mocenské postavení a ambice v regionu

Tanzanie získala nezávislost v roce 1961. Téměř ihned po nezávislosti byl v zemi nastolen africký socialismus v místní podobě *ujama*, což je svahilské označení pro rodinné rolnické kolektivy. Ujama byla specifický autoritativní režim s vládou jedné strany. Bylo znárodněno několik bank, zahraničních podniků a obchodních společností. Nejvyšší představený ujama Nyerere (Otec národa) podporoval jihoafrický ANC, odboj v portugalských koloniích (především v Mosambiku) a přispěl ke svržení režimu Idi Amina v Ugandě. V 80. a 90. letech byl vytvořen plán hospodářské obnovy. V 90. letech byl legalizován multipartijní systém a konaly se první pluralitní volby (Liščák 2009: 812).

Nový prezident Mwynyi začal liberalizovat zemi a zavedl program „Všechno jde“. Další demokratický prezident Mkapa byl ještě populárnější a to především kvůli boji proti korupci a otevřenou ekonomickou politikou, která dopomohla smazat část dluhů u Mezinárodního měnového fondu a Světové banky (Klíma 2012: 457).

Tanzanie na rozdíl od zbytku východní Afriky nemá výraznější problém se separatistickými snahami etnik na svém území a lze ji označit za vcelku stabilní zemi. Nicméně kvůli systému jedné preferované strany nelze hovořit o demokracii, spíše o polodemokracii nebo jak uvádí Index demokracie o hybridním režimu.

Problémem není ani výskyt lidí různých náboženských vyznání[9]. Závažnějším problémem je sociální nerovnost a nízká životní úroveň některých obyvatel (Klíma 2012: 540). Další patálií je spor s Malawi o hranici u jezera Malawi nacházející se podle Tanzanie uprostřed jezera a dle Malawi náleží celé jezero jemu. Palčivým problémem je i skutečnost, že Tanzanie je tranzitní zemí pro obchod s lidmi. Jedná se zejména o nevolnictví a sexuální zneužívání. To vrhá na tuto zemi špatný stín z hlediska *ratingu* země. Asi posledním větším problémem je obchod s drogami. Tanzanie je tranzitní zemí pro afghánský heroin, hašiš či jihoamerický kokain. Cílové země jsou především ve Východní Asii (CIA Factbook 2017 e).

3.3.1 Zdroje tanzanské moci

Tanzanská populace čítá okolo 50 milionů obyvatel na ploše téměř 950 000 km^2, z čehož vyplývá, že se nejedná o příliš hustě zalidněný stát. Třetina obyvatel žije ve městě. Největší podíl obyvatelstva tvoří stejně jako u Etiopie a Keni lidé mezi 25–54 lety. Tanzanská populace rychle roste kvůli vysoké porodnosti (4,8 dětí na jednu ženu). V úmrtnosti rodiček je na tom Tanzanie nejhůře ze všech tří států – zaujímá 23. pozici. Míra úmrtnosti rodiček se za posledních 15 let hodně zlepšila, ale stále vykazuje alarmující čísla. Problémem bývá časné těhotenství a nedostatečná zdravotní péče, proto byl zaveden program ke snižování porodnosti. Počet lidí žijících s HIV/AIDS je druhý nejvyšší ve východní Africe[10]. Nejčastější příčinou úmrtí dětí je malárie a u dospělých právě HIV/AIDS. Tanzanie má výhodnou geografickou polohu u oceánu a proto slouží jako tranzitní země komodit pro její špatně dostupné sousedy – Burundi, Malawi, Demokratickou republiku Kongo, Ugandu, Rwandu a Zambii (African Development Group Bank 2014: 116; CIA Factbook 2017 d).

[9] Myšleno tak, že lidé vyznávající různá náboženství žijí vedle sebe poklidně bez toho, aniž by vnucovali jeden druhému své zvyky či utlačovali druhé a vyvolávali tak konflikty.
[10] Hůře je na tom jen Mosambik (CIA Factbook 2017 d).

Tanzanie je zemědělskou zemí[11]. Tři čtvrtě obyvatel je zaměstnáno v zemědělském sektoru. Veškerá půda je vlastnictvím státu. Přičemž stát může pronajímat pozemky na max. 99 let. Patří k nejchudším státům světa, co se týče příjmu na obyvatele. Kvůli přírodnímu bohatství se situace zlepšuje a po dobu téměř deseti let rostlo HDP v průměru okolo 7 % za rok. Z velké části je tanzanské hospodářství tržní, ale stále existují odvětví, které spravuje stát[12]. Tanzanie má nemoderní infrastrukturu, zejména železniční doprava a infrastruktura spojená s přístavem vyžaduje renovaci. Pro zlepšení infrastruktury si Tanzanie sehnala finanční prostředky od dárců – Světové banky a Mezinárodního měnového fondu[13]. Plánuje se výstavba nového přístavu a dopravního koridoru Bagamoyo. Další modernizace má být v budoucnu v oblastech vzdělání, přístupu vesničanů k vodě a energetických sítích. Velkou podporu má Tanzanie především ze strany Africké rozvojové banky, se kterou spolupracuje více než 40 let. Ta učinila více než 125 operací v celkové výši 3 miliardy amerických dolarů (African Development Bank Group 2014: 115, 117, 119; CIA Factbook 2017 d).

Tanzanie má rovněž pasivní obchodní bilanci jako předešlé dvě země, ale ne tak výrazně. V roce 2003 až 2012 dokonce převýšila ve vývozu giganty jako jsou Brazílie, Tunisko, Mauricius, Malajsie, Jižní Korea či Thajsko. Tanzanský vývoz vzrostl za těchto téměř 10 let o pětinásobek. Tanzanie si našla nové odbytiště pro své produkty, omezila vývoz do EU a zaměřila se spíše na asijské trhy. Dalším významným obchodním partnerem se stalo pro Tanzanii v rámci EAC Jihoafrické rozvojové společenství (SADC). Tanzanie rovněž využívá výhodných podmínek k obchodu mezi členskými státy EAC a Společného trhu pro východní a jižní Afriku (COMESA). Hlavními vývozními surovinami jsou zlato, diamanty, káva, kešu ořechy a bavlna a cílovými zeměmi jsou především Čína, Indie, Belgie, Keňa a Japonsko. Tanzanie pro svůj rozvoj potřebuje stroje a přepravní zařízení, průmyslové suroviny, ropu a spotřební zboží, kterých má nedostatek, a proto vše dováží a to hlavně z Číny, Indie, Jihoafrické republiky, Spojených arabských

[11] Zemědělství 25,1 %, průmysl 27,6 %, služby 47,3 % HDP (CIA Factbook 2017 d).
[12] Energetika, hornictví, telekomunikace a bankovnictví.
[13] Tanzanie získala v roce 2013 Millennium Challenge Compact v hodnotě 698 milionů amerických dolarů a rok později byla vybrána znovu.

emirátů a Keni. Keňa je celkově největším obchodním partnerem Tanzanie. To dosvědčuje i výstavba dopravního koridoru Arusha-Namanga a Dar es Salaam-Mutukula. Objev přírodních zdrojů měl za následek diverzifikaci hospodářství. Tanzanie byla dříve závislá jen na vývozu kávy a tabáku. Budoucnost tanzanské ekonomiky je vkládána do zemního plynu, jehož nedávno objevené zásoby se odhadují na 43 bilionů m^3 za 430 miliard amerických dolarů, což je cca 40x více než je rozpočet veřejného sektoru. Přívětivějším obchodním a surovinovým prostředím by měly vzrůst i zahraniční investice a to především do průmyslového těžebního sektoru. Úspěšnost obchodu se zemním plynem bude záviset i na dobře vzdělaném personálu, který bude se surovinou manipulovat (African Development Bank Group 2014: 117).

Klíčovým bude i zda se podaří zvýšit produkci elektrické energie k výrobě surovin k celkovému chodu státu. Tanzanie má v posledních letech časté problémy s výpadky elektřiny. V současnosti má Tanzanie produkci okolo 1,35 MW. Do roku 2025 plánuje zvýšit produkci na 10 000 MW. Tanzanie ke zvýšení produkce využije i nově nalezené zdroje – zemní plyn – i tradiční jako uhlí, vítr či slunce (USAID nedatováno). V případě, že se jí podaří zvýšit elektrický výkon, bude moci vytvořit více pracovních míst a sníží tím % obyvatel žijících v absolutní chudobě[14].

Tanzanské obranné síly se skládají z pozemní armády, letectva a námořnictva. Vojenská služba je dobrovolná od 18 let. Armáda je zhruba stejně velká jako keňská (28 400 vojáků). Tanzanie rovněž investuje do modernizace armádního vybavení a to okolo 1–1,2 % HDP. V roce 2011 byl představen na přehlídce nový čínský tank. Tank je inovací starého typu, má upravený podvozek a kanón oproti starému typu (Army Recognition 2011). O tři roky později získala Čína novou zakázku na obojživelné tanky, raketomety a minomety. Další dodávky armádního vybavení získala Tanzanie v posledních letech z Jihoafrické republiky a Itálie (Nkala 2014). V loňském roce se objevila zpráva, že Tanzanie zakoupí

[14] V roce 2012 byla míra chudoby odhadována na 28,2 %, což je o 4,5 % než před 5 lety (African Development Bank Group 2014: 118).

vrtulníky z Ruské Federace (Africa Defence & Security 2016). Tanzanská armáda ale neslouží jen k obraně země. Během mírového stavu pomáhají vojáci s výstavbou rodinných domů, infrastruktury, mostů či silnic (Nkwame 2016).

V roce 2015/16 Tanzanie navýšila svůj obranný rozpočet kvůli náboru nových vojáků a koupi armádního vybavení. Tanzanie potřebuje mít moderně vybavenou armádu už jen kvůli prostředí, ve kterém se nachází. Velkým problémem jsou totiž v tomto regionu pirátství, pašování, teroristické hrozby a nestabilní státy. Tanzanie spolupracuje s USA, které poskytly v rámci námořního bezpečnostního programu pomoc ve výši 750 milionů amerických dolarů (Embassy of USA 2013).

4 Vývoj regionální politiky v letech 1960–2016

Pro správné pochopení a přiblížení mocenské hierarchie východní Afriky je zapotřebí popsat vývoj vnitroregionálních vztahů ve zkoumaném období. Dále je nutné uvést různé konflikty, spory, integrační procesy či jiné snahy o spolupráci států v regionu, aby bylo zřejmé, z jakých důvodů je ten či onen stát na takové pozici, na které je. Rovněž je zapotřebí přiblížit okolnosti jejich vzniku či osamostatnění. Postavení a chování jednotlivých států blíže přiblíží výsledky z předchozí kapitoly.

4.1 Vznik samostatných států

Východní Afrika byla po 2. světové válce ještě v područí bývalých koloniálních mocností. Tyto mocnosti byly ale natolik slabé, že postupně po světě ztrácely své kolonie, protektoráty či mandátní území. Postupem času došlo i na dekolonizaci východní Afriky. Jediným, po celou dobu koloniálních dějin[15], samostatným nezávislým státem byla císařská Etiopie (dříve Habeš). Po 2. světové válce byla k Etiopii na základě rozhodnutí OSN přičleněna Eritrea (1952). Etiopie, aby se vymezila vůči britské přítomnosti, podepsala dohodu s USA o společné obraně v roce 1953. Američané získali vojenskou základnu v Etiopii a od roku 1954 zde působila americká vojenská mise. Po odchodu Britů ze země začal etiopský císař navazovat styky se SSSR (Klíma 2012: 314–315; Mojdl 2005: 85).

Území Súdánu bylo do roku 1952 pod britsko-egyptskou vládou. V Egyptě došlo v roce 1952 k převratu a do čela se dostal Gamál Násir. Násir podporoval vznik nezávislého Súdánu[16], což se příliš nelíbilo Britům, kteří chtěli toto území zcela ovládnout. V témže roce se Súdán stal autonomním státem (Klíma 2012: 280). V roce 1956 Súdán vyhlásil nezávislost. Od počátku nezávislého Súdánu probíhala arabizační politika. Problémem bylo, že v jižním Súdánu žije černošské

[15] Mimo období 1935– 45, kdy Etiopie byla nucena dobývat zpět část území od fašistické Itálie. Ogaden získaly Etiopané zpět až roku 1948. Po 2. větové válce byla v Etiopii přítomna britská vojenská správa (Mojdl 2005: 62).
[16] V britsko-egyptské smlouvě z roku 1953 bylo přímo uvedeno, že Súdán získá za 3 roky nezávislost.

křesťanské obyvatelstvo, které bylo utlačováno. Centrální vláda na severu nebrala zřetel na požadavky jihu. Arabizace měla za následek vypuknutí občanské války mezi muslimským severem a křesťansko–animistickým jihem (Záhořík 2016 a: 95–96).

Somálsko bylo během koloniálního období rozděleno mezi tři státy – Francii, Velkou Británii a Itálii. Během 2. světové války získali Britové italskou část. V roce 1947 vznikla politická strana Somálská liga mládeže (SYL), která chtěla zavést somálštinu jako úřední jazyk a zachovat italské geografické vymezení. O rok později se ze somálské kolonie stal protektorát. V roce 1949 svěřila OSN Somálsko do správy Velké Británie (původní Britské Somálsko) a Itálie (bývalé Italské Somálsko bez Ogadenu). Italové získali správu s tím, že připraví zemi na nezávislost. Místo toho se vrátili zpět ke koloniálnímu systému. Somálci sice byli obsazováni do některých pozic v systému, ale bez hlasovacího práva. Koncem 50. let započala, ze strany Britského Somálska, vyjednávání o nezávislosti. Shromáždění Britského Somálska navrhlo zrušení protektorátu a spojení s Italským Somálskem. Dne 1. 7. 1960 vzniklo spojením obou částí nezávislé Somálsko. Francouzské Somálsko nevstoupilo do společného somálského státu na základě referenda (Klíma 2012: 302–304).

Madagaskar byl součástí francouzské koloniální říše. Po 2. světové válce byla na Madagaskaru založena politická strana s názvem Strana obnovy nezávislosti malgašského národa (PRINM). Tato strana zapříčinila vznik vlastního malgašského zastupitelstva a Francouzsko-malgašského výboru. V roce 1946 vzniklo Demokratické hnutí malgašské obnovy (MDRM), které požadovalo samostatnost Madagaskaru. MDRM vyhrálo všechny následující volby. Francie ze strachu, že ztratí ostrov, zastrašovala místní obyvatelstvo a používala represí. Místní obyvatele se ale nenechali zastrašit a povstali. Místní nakonec prohráli, byl vyhlášen výjimečný stav a mnoho osobností odboje bylo popraveno. Následovalo období stávek a francouzských ústupků. Na základě referenda z roku 1958 se Madagaskar stal autonomní součástí francouzského společenství. O 2 roky později získal Madagaskar nezávislost (Hošek 2011: 188–189; Klíma 2012: 300–302).

Dnešní Tanzanie se skládá z pevninské Tanzanie a ostrova Zanzibar. V koloniální éře bylo území pevninské Tanzanie nazýváno Tanganikou. Tanganika byla poručenským územím Velké Británie pod dozorem OSN. Proti diskriminaci od Velké Británie vystupovalo Africké sdružení Tanganika (TAA), které organizovalo několik stávek. TAA se v 50. letech přetransformovalo v Tanganický africký národní svaz (TANU). TANU vedl boj za nezávislost Tanganiky. V roce 1958 vzniklo Panafrické hnutí za osvobození východní a střední Afriky (PAMFECA) a v čele stáli delegáti z Keni, Ugandy, Tanganiky, Zanzibaru a Ňaska (dnešní Malawi) (Klíma 2012: 310–311). Dne 9. 12. 1961 se Tanganice podařilo dosáhnout nezávislosti. Tanganika se stala dominiem Commonwealthu (o rok později zrušeno). V roce 1964 se k Tanganice připojil Zanzibar – nový stát byl pojmenován Tanzanie.

Rwanda byla během koloniálního období součástí belgické koloniální říše, která, nutno podotknout, nebyla příliš rozsáhlá. Konkrétně se jednalo o státní uskupení Ruanda-Urundi (dnešní Rwanda a Burundi). Právě belgická koloniální správa se do velké míry zasloužila o budoucí stav Rwandy. Ve Rwandě vedle sebe žila mírově dvě etnika – Hutuové a Tutsiové. Přechod mezi Hutui k Tutsiům a naopak byl možný. Belgický koloniální správní systém přinutil obyvatele, aby v občanských průkazech určili příslušnost k etnické skupině. Od té doby byla příslušnost k etnické skupině striktně rigidní (UN nedatováno a). Po dlouhé období byly u moci tutsijské elity a Hutuové (početnější etnikum) byli opomíjeni. Hutuové podali stížnost belgické správě prostřednictvím manifestu, který obsahoval požadavky na reformy, které zrovnoprávní Hutui. V roce 1959 byla svržena tutsijská monarchie a k moci se tak dostávají Hutuové. Většina Tutsiů prchá do sousedních zemí (většinou do Ugandy a Burundi) (Záhořík 2012: 92–93). Následovalo období násilností, ať už na jedné či druhé straně. V polovině roku 1962 získává Rwanda nezávislost a stává se novým samostatným státem na mapě Afriky (Záhořík 2012: 100).

Podobný, ale trochu poklidnější průběh měla dekolonizace v Burundi, která se stala samostatným státem rovněž v polovině roku 1962. Burundi do značné míry

ovlivnil hutujský manifest ze sousední Rwandy. V Burundi rovněž panoval určitý spor mezi Hutui a Tutsii. Tento spor ale byl oproti Rwandě umírněný (Záhořík 2012: 156; Záhořík 2016 b: 183–185).

Území Ugandy se v době kolonialismu skládalo z několika království. Uganda patřila pod správu Velké Británie. Po 2. světové válce Británie chtěla toto území federalizovat a vytvořit provinční rady. Některá království byla pro reformy a vznik nových institucí, jiná nikoliv. Velmi hlasitě protestovala provincie Buganda, kde chtěli přímo stanovit datum nezávislosti, nikoliv reformy a ústupky. Vyvstala vlna protestů a proto Británie ustoupila od vzniku federace, ale více se nedělo. Koncem 50. let si Buganda za pomoci provincie Ankole vynutila vznik Lidového kongresu Ugandy. V roce 1961 byla situace natolik vyhrocena, že byly bojkotovány volby. Uganda získala o rok později autonomii a v témže roce jí byla přiznána i nezávislost se statusem dominia (status zrušen o rok později) (Klíma 2012: 312–313).

Keňa byla součástí britského koloniálního panství. Po 2. světové válce se zde odehrávala vlna protestů kvůli diskriminaci černošského obyvatelstva. Svaz keňských Afričanů (KAU) vedl kulturní a politickou agitaci. V roce 1948 vznikl Východoafrický odborový kongres, který vedl politické a ekonomické stávky a v roce 1950 byl zakázán. V roce 1952 zde dokonce vzniklo teroristické hnutí *Mau-Mau*. Vláda vyhlásila výjimečný stav, následovalo období bojů a odvet. V roce 1956 bylo partyzánské úsilí více méně potlačeno[17]. Koncem 50. let podnikli Britové ústupky v podobě udělení volebního práva části Afričanů. Počátkem 60. let započalo vyjednávání s britskou vládou ohledně rasových a etnických problémů spojených s majetkem. 12. 12. 1963 získala Uganda nezávislost se statusem dominia Commonwealthu (Klíma 2012: 313–314).

Mosambik byl v koloniální éře portugalskou kolonií. V porovnání s ostatními koloniálními mocnostmi bylo Portugalsko odlišné, protože jej vedl diktátor Antonio de Salazar. Salazar se nechtěl za žádnou cenu se vzdát koloniální

[17] 278 000 lidí zatčeno, 111 000 lidí uvězněno, 800 lidí popraveno, zřízeno 53 koncentračních táborů pro 62 000 lidí (Klíma 2012: 314).

říše. Samotná OAJ vyhlásila sankce proti Portugalsku. V koloniích proto vznikala různá protiportugalská uskupení. V Mosambiku za nezávislost bojovala Fronta za osvobození Mosambiku (FRELIMO), která vznikla v roce 1962 (Klíma 2010: 180). Tato fronta měla různé odnože po celé Africe, např. v Egyptě UDEMANO-Moçambique. FRELIMO vedlo válku proti portugalské nadvládě. Tato válka se posléze rozšířila i do dalších portugalských kolonií – Guinei-Bissau a Angoly. FRELIMO bylo výrazně podporováno Východním blokem, konkrétně SSSR a Čínou. Dříve plynula podpora i ze strany USA, ale po smrti prezidenta J. F. Kennedyho zájem o Afriku opadl. FRELIMO koncem 60. let ovládalo většinu území Mosambiku (Klíma 2007: 110–111). Fronta neměla jen odbojovou funkci, napomáhala také k založení škol a bojovala proti negramotnosti obyvatelstva. Počátkem 70. let byl Mosambik shledán jako pátý nejrozvinutější stát subsaharské Afriky. Lidé tak dokázali efektivně využít nabité vzdělání k rozvoji země. Po smrti Salazara nebylo již Portugalsko natolik silné a navíc jím zmítala revoluce. Mosambik tak dostal šanci na nezávislost, které využil. Nejprve byla v roce 1974 vyhlášena autonomie a o rok později nezávislý stát s vládou jedné strany.

Mauricius byl britskou kolonií, což se pozitivně podepsalo na vývoji země. Britové zde zbudovali infrastrukturu, zavedli bezplatné základní vzdělání a vyškolili místní, aby mohli zastávat úřednické funkce. V roce 1967 byla vyhlášena na ostrově samospráva a o rok později nezávislé dominium (Klíma 2012: 403; Mauritius Island Online nedatováno).

Komorské ostrovy byly francouzským protektorátem. V roce 1946 získaly správní autonomii a zastoupení ve francouzském parlamentu. O 12 let později jim byl udělen status zámořského území. V roce 1973 bylo vyhlášeno referendum, které řešilo, zda ostrovy setrvají jako zámořské území Francie – 3 ostrovy byly pro nezávislost, Mayotte byl pro setrvání. V roce 1975 byla vyhlášena samostatná Federativní islámská republika Komory. Mayotte zůstal nadále zámořským územím Francie (BBC News 2017 a; Klíma 2012: 402).

Obyvatelé Seychel byli nejprve pod francouzskou a později pod britskou koloniální správou. Během 2. světové války občané ostrovů začali projevovat zájem o sebeurčení a nezávislost země. Vznikla první politická strana. Následovalo relativní období klidu, kdy nikdo neměl snahu o separaci od Velké Británie. Během 60. let vznikla levicově orientovaná strana, která hlásala nezávislost země. V opozici vznikla strana, která hájila práva vlastníků půdy a byla pro setrvání v britské monarchii. V 70. letech obě strany byly pro nezávislost, které bylo dosaženo 29. 6. 1976 (Klíma 2012: 403; So Seychely nedatováno).

Džibutsko se nazývalo v koloniální éře Francouzským Somálskem. Po 2. světové válce učinila Francie z tohoto území své zámořské území. V roce 1967 bylo vypsáno referendum, ve kterém se místní obyvatelé vyjádřili pro setrvání ve francouzském společenství. Země měla přiznanou celkem velkou autonomii – plná zemní samospráva, delegát do francouzské Poslanecké sněmovny a Senátu. Sousední Etiopie a Somálsko vznášely nárok na toto teritorium. V roce 1977 bylo vyhlášeno referendum, ve kterém se obyvatelé vyjádřili pro vznik samostatného státu, nikoliv pro připojení k jednomu ze sousedů, což bylo důležité i z hlediska polohy Džibutska[18] (History World nedatováno; Klíma 2012: 403–404).

Do nedávné doby posledním státem ve východní Africe, který získal nezávislost, byla Eritrea. Od 40. let byla Eritrea součástí britské správy. Od 50. let byla součástí Etiopie a to nejprve jako federace a později se stala provincií. Časem nastala výměna postů v eritrejské administrativě – eritrejští úředníci byli nahrazeni etiopskými. Tento trend se následně přenesl i do parlamentu a škol. Tyto události vyvolaly velkou vlnu emigrace muslimského obyvatelstva a později i křesťanského. Z těchto uprchlíků vznikla Eritrejská lidová osvobozenecká fronta (EPLF). EPLF tak několik let úspěšně bojovala proti etiopské nadvládě v předních státních postech i proti vojenské etiopské převaze. Převaha EPLF měla za následek dezerci etiopských vojáků a vzpoury v etiopských řadách. Válka byla nakonec ukončena kvůli pádu režimu. Eritrea získala možnost svobodné volby v podobě

[18] Strategický průliv Bab al-Mandab nesměla získat pod kontrolu nestabilní země jako je a bylo Somálsko.

referenda pod dozorem mise OSN, OAJ, Arabské ligy a Hnutí nezúčastněných. Eritrea se 24. 5. 1993 stala poprvé v historii samostatným státem, který byl ihned mezinárodně uznán (Mojdl 2005: 86–87).

Posledním vzniknuvším státem ve východní Africe se stal Jižní Súdán. Jižní Súdán byl součástí státu Súdán, který získal nezávislost nad Brity v roce 1956. Nadvláda Britů nad tímto územím posléze i ovlivnila v čích rukách bude politická moc. K vyjednávání o nezávislosti a uspořádání Súdánu byly přizvány pouze elity ze severu Súdánu, jih byl opomenut. Dalším problémem bylo, že sever Súdánu byl většinově muslimský a jih většinově křesťansko-animistický. Po osamostatnění Súdánu vypukly téměř ihned ozbrojené konflikty mezi severem a separatistickými rebely z jihu. Kvůli velké podpoře jihu ze strany Etiopie, Izraele a Ugandy se separatistům podařilo vyjednat určitou míru autonomie a mír v roce 1972 na centrální vládě. Mír ale vydržel jen 10 let. Nový konflikt vznikl především kvůli nově nalezeným ložiskům ropy. Celý konflikt vyústil v roce 2005, kdy byla podepsána Všeobecná mírová dohoda (*Comprehensive Peace Agreement*) (Global Politics – UN nedatováno c). Dohoda mimo jiné dávala možnost separatistům autonomně spravovat oblast jižního Súdánu. Obě strany se musely zříci ať už zahraniční podpory tak i různých paramilitárních skupin. Zároveň dohoda zaručovala referendum, ve kterém se mají obyvatelé žijící na jihu Súdánu vyjádřit, zda vznikne samostatný stát. Referendum se rovněž mělo týkat sporné oblasti Abyei, kde se nacházejí bohatá ropná ložiska. V roce 2011 proběhlo referendum, kde většina lidí byla pro osamostatnění. 9. 7. 2011 vznikl Jižní Súdán s hlavním městem v Džubě. Komu bude patřit oblast Abyei nebylo dosud vyřešeno. Obě strany si tuto oblast přivlastňují a nadále bojují o četná ložiska ropy (Global Politics nedatováno).

Tak trochu ojedinělým případem ve východní Africe je Reunion. Jako jediný nevyhlásil nezávislost na koloniální mocnosti a setrval jako součást Francie. Reunion je od roku 1946 zámořským územím Francie (Klíma 2012: 403).

4.2 Konfliktní vztahy v regionu

Podle *Center for Strategic & Internationall Studies* (CSIS nedatováno) je východní Afrika asi nejkonfliktnějším a nejhůře spravovaným regionem na světě. Je to dáno především výskytem slabých a nestabilních států, které mají vhodné podmínky pro působení různých paramilitárních odbojových skupin, pirátů či teroristů. Následující konflikty, spory a války nám přiblíží, v jakém stavu byl a je východoafrický region.

V letech 1977–1978 probíhal tzv. etiopsko-somálský konflikt. Již na přelomu dekolonizace měla Etiopie se Somálskem časté spory a to především o území Ogadenu[19]. Spory byly řešeny i na půdě Organizace africké jednoty (OAJ). Somálci si mysleli, že v té době slabší Etiopie bude snadným cílem (Mojdl 2005: 74). Zpočátku rychle obsadili rozsáhlou oblast od provincií Harerge a Bale až ke keňským hranicím. Somálci byli na etiopském území podporovány separatistickou Západosomálskou osvobozeneckou frontou. Levicové Somálsko bylo do té doby podporováno SSSR a Egyptem[20], ale po napadení též levicové Etiopie se SSSR přiklonil k Etiopii[21]. Etiopie reagovala na somálskou, a navíc eritrejskou agresi[22] vytvořením Národního revolučního operativního vedení. Etiopie přerušila diplomatické styky se Somálskem a požádala o podporu OAJ, která odsoudila somálskou agresi. SSSR apeloval na Somálsko, aby zastavilo boje. Somálci vypověděli SSSR smlouvu o spolupráci a přátelství. SSSR společně s Kubou poslaly vojenské jednotky, které pomohly Etiopii zvítězit. Boje skončily počátkem roku 1978, ale mírová smlouva se Somálskem byla podepsána až o 10 let později (Mojdl 2005: 74–75).

Problémy a spory se Somálskem měla stejně jako Etiopie i Keňa. Keňa těsně po osamostatnění musela potlačovat separatistická povstání etnických Somálců na svém území, kteří chtěli keňské území, které obývali, připojit

[19] V této oblasti se nachází velké množství etnických Somálců.
[20] Egypt podporoval Somálsko kvůli Nilu. Během války poslal do Somálska vojenskou pomoc v hodnotě 30 milionů amerických dolarů (Kabukuru 2015).
[21] Pro SSSR byla Etiopie ideologicky i materiálně výhodnějším spojencem.
[22] Eritrea vycítila příležitost odtrhnout se od oslabené Etiopie.

k Somálsku. Somálský stát podporu akce keňských Somálců popřel. Přesto podepsal s Keňou koncem 60. let příměří. Keňa uzavřela s Etiopií v roce 1964 z bezpečnostních důvodů vzájemnou obrannou smlouvu (Kabukuru 2015). Smlouva vznikla především z obavy ze Somálska, které bylo podporováno a vyzbrojeno SSSR. Smlouva byla obnovena po konfliktu v roce 1977 a zaručovala koordinaci sil obou států v případě útoku Somálska na jeden z nich (Global Security nedatováno b).

Jediným státem, kterému se vyhýbají vnitřní a do určité míry i mezistátní konflikty je Tanzanie. Jediným příkladem je konflikt s Ugandou v 70. letech. Té vládl nechvalně proslulý Idi Amin. Amin chtěl anektovat tanzanský region Kagera. Do té doby vztahy mezi Tanzanií a Ugandou byly přátelské, ale po Aminově nástupu se začaly zhoršovat. Do určité míry to bylo způsobeno vykazující nestabilitou Ugandy. Tanzanie po napadení svým sousedem byla schopná odpovědět protiútokem a bez cizí pomoci si ubránit své území. Po zisku svého území pomáhala Tanzanie svrhnout Aminův režim a zastavit v zemí násilí[23] (Africa in World Polititcs 2016).

Dalším konfliktem v oblasti východní Afriky byla občanská válka v Ugandě. Aminův režim byl sice nedemokratický, ale udržoval v zemi alespoň nějakou stabilitu. Počátečním impulsem k občanské vále v Ugandě byla nespokojenost kmene Acholi a jeho marginalizace v rámci mocenského uspořádání. Během roku 1986 se střetla ugandská armáda se Hnutím Svatého ducha (HSM). Hnutí Svatého ducha věřilo proroctví, že kmen Acholi je tím vyvoleným lidem, který bude spasen a bude vládnout Ugandě. HSM si získalo na svoji stranu kmen Acholi. HSM nejprve mělo velké úspěchy a dobývalo jednotlivé regiony Ugandy. Když se HSM rozšířilo do regionů bez podpory, oslabilo a byl zničeno. Ze zbytků HSM vznikla nechvalně známá Armáda Božího odporu (LRA). LRA podnikala nájezdy do vesnic pro zisk zásob. Proti LRA zasáhla vláda a konflikt se na několik let deeskaloval. Na vývoj občanské války v Ugandě měly vliv i regionální konflikty. Ugandští vojáci museli být vysíláni do Súdánu

[23] Tanzanie přijala během konfliktu cca 20 000 ugandských uprchlíků (Inside on Conflict 2010)

a Demokratické republiky Kongo (DRK), kde se také odehrávaly konflikty. Chyběli tak v boji proti LRA. V roce 2002 Súdán přislíbil pomoc ugandské armádě v boji proti LRA. Povedlo se osvobodit několik tisíc dětských vojáků, výrazně snížit počet členů LRA a zničit základny v jižním Súdánu, ale LRA se znovu postavila na nohy (Černohous – Kříž 2014: 26). V roce 2005 vydal Mezinárodní trestní soud zatykač na členy LRA. Velký vliv na oslabení LRA měl podpis CPA mezi Súdánem a jižním Súdánem. Jednotky LRA v jižním Súdánu se přesunuly do DRK. V roce 2006 se konflikt výrazně zklidnil a chvilku to vypadalo, že se obě strany dohodnou na míru. Boje na obou stranách pokračovaly. Ugandská vláda byla podporována ze strany USA, Súdánu a Konga proti LRA. Súdán a Kongo k tomu měly především bezpečnostní důvody, protože bojovníci z LRA se usídlili i v regionech na jejich území. Od roku 2009 jsou útoky LRA spíše ojedinělé (Černohous – Kříž 2014: 25–27; Klíma 2012: 455).

Spory z koloniální minulosti se projevili v 90. letech ve Rwandě. V říjnu 1990 vypukly ve Rwandě ozbrojené boje mezi dlouholetými znepřátelenými skupinami – Hutui (rwandská vláda) a Tutsii (Rwandská vlastenecká fronta), které se přelily přes hranice do sousední Ugandy. Následovala řada dohod o příměří, včetně dohody Arusha, která vznikla za podpory Tanzanie (účastnila se jí neutrální skupina vojenských pozorovatelů) s přispěním Organizace Africké jednoty. Od roku 1993 se začalo aktivně zapojovat OSN, kdy Rwanda a Uganda požádaly o rozmístění vojenských pozorovatelů podél hranic, aby se zamezilo využití území ze strany vlastenecké fronty. V červnu 1993 byla ustavena pozorovatelská mise pro Rwandu a Ugandu (UNOMUR). V říjnu byla nucena Rada bezpečnosti ustavit rezolucí misi pro Rwandu (UNAMIR) (BBC News 2014; UN nedatováno a).

UNAMIR (*Pozorovatelská mise OSN pro Rwandu*) byla založena s cílem napomoci realizovat mírovou dohodu Arusha mezi rwandskými etnickými znepřátelenými skupinami. Mise UNAMIR měla konkrétně zajistit bezpečnost hlavního města Kigali, monitorovat dohodu o příměří, pomoci při odminování, pomáhat s humanitární pomocí a monitorovat bezpečnostní situaci během závěrečného období mandátu přechodné vlády až do nových voleb. (BBC News 2014; Klíma 2012: 452).

Do mise UNAMIR bylo zapojeno 40 členských států OSN. Z regionu východní Afriky se na misi podílely Džibutsko, Keňa a Etiopie. Keňa byla po dlouhá léta spojencem rwandské vlády. Keňa poskytovala v Nairobi útočiště belgickým vojákům, kteří v případě zhoršení situace ve Rwandě měli možnost rychlého zásahu. Další jednotky měli Belgičané k dispozici v Tanzanii. Z rwandského území mělo být vypraveno letadlo, které mělo zachránit několik lidí před genocidou právě na keňské zemí. Keňa ale měla přílišné požadavky pro příjem těchto lidí – žádala zaručení se jiných národů za bezpečné chování uprchlíků (Human Right Watch 2016 - UN nedatováno a). Etiopie i přes svůj malý kontingent a nedostatečné vybavení byla vcelku vynalézavá. Velitel ozbrojených sil UNAMIR Roméo Dallaire poznamenal, že *„navzdory nedostatku zařízení byly etiopské síly neuvěřitelně vynalézavé. Jednou jsem se díval, jak používaly dřevěné rákosky na dav snažící se dostat přes most do Zairu*[24]*. Vojáci rovněž neměli problém pomoci sklidit místním zemědělcům zemědělskou úrodu z polí“* (Dersso 2013). Etiopští vojáci získali od OSN medaile za uznání jejich úsilí (Gebru 2016).

Rozdělení Somálska mezi více koloniálních velmocí se projevilo na vývoji státu. V roce 1991 začala občanská válka v Somálsku kvůli boji o moc. Problémem byla i dlouholetá nevraživost mezi klany, která vyústila v masové čistky a násilí. Zemi zasáhlo obrovské sucho, které v podstatě zlikvidovalo somálské zemědělství. Do Somálska začala proudit potravinová pomoc. Pomoc byla většinou ukořistěna jednou skupinou, která ji rozdávala svým přívržencům či směňovala s jinými státy za munici. To mělo za následek vznik vysokého počtu uprchlíků, kteří utíkali do Keni a Etiopie. Na počátku roku 1992 byla ustavena mise OSN UNOSOM I (*United Nations Operation in Somalia I*), která měla dohlížet na příměří a rozdělení potravinové pomoci (UN nedatováno d). Na podporu mise OSN vytvořili Američané své dvě vlastní operace – Poskytnutí pomoci (*Provide Relief*) a Obnovená naděje (*Restore Hope*). V květnu 1993 přešly pravomoci pod misi OSN UNOSOM II (*United Nations Operation in Somalia II*), která získala mandát pod kapitolou VII Charty OSN s cílem přestavět somálskou vládu (UN nedatováno e). Konflikt opětovně eskaloval v červnu 1993, když byly napadeny jednotky mise

[24] Dnešní Demokratická Republika Kongo.

OSN. Boje postupem času sílily. V říjnu byla sestřelena americká helikoptéra nad Mogadišem, což mělo za následek nejen smrt posádky ale i 1500 somálských bojovníků a civilistů. V reakci na tuto událost Amerika stáhla svoje vojáky. Poslední jednotky UNOSOM II opustily Somálsko v polovině roku 1995. Mezinárodní společenství tak zanechalo zemi napospas svému osudu. Boje mezi klany nadále pokračovaly s vyšší či nižší mírou intenzity. Byly zde i pokusy sestavit jednotnou vládu a dosáhnout smíru, bezvýsledně. V této oblasti byl aktivní Mezivládní úřad pro obnovu a rozvoj (IGAD), který v Keni organizoval smírčí konferenci. V roce 2006 začínají hrát dominantní roli islamistické skupiny (Černohous – Kříž 2014: 28–29). Proti těmto skupinám zasáhla Etiopie, ke které se později přidala Keňa na pozvání prozatímní somálské vlády pro ochranu země (Global Security nedatováno a). V roce 2007 vytvořila Africká unie s mandátem pod kapitolou VII misi AMISOM (*African Union Mission in Somalia*). Kvůli nedostatečným zdrojům byla mise neperspektivní. Boje proti radikálům pokračovaly a pokračují dodnes. V Somálsku působí americké drony, keňské, etiopské a somálské jednotky a jednotky mise AMISOM. Podle indexů měřících rozpad či slabost státnosti je Somálsko zmíněno jako nejvíce rozpadlý stát (FSI nedatováno). V oblasti Somálska fungují prakticky jen mezinárodně neuznané entity – Somaliland a Puntland (Ahere 2017; Klíma 2012: 523–524).

Občanská válka v Džibutsku začala jako u jiných států kvůli marginalizaci jednoho kmene – kmene Afarů. V roce 1991 vzrostlo napětí kvůli obvinění Afarů z protivládních aktivit. Následné represe vůči Afarům vyústily ve vznik Fronty za obnovu jednoty a demokracie (FRUD). Situaci neulehčovala ani ekonomická situace Džibutska. Obyvatelé vyšli na protest do ulic a volali po ekonomických reformách. Vláda reagovala umlčováním jakékoliv opozice. Afarové byli zatýkáni a byl vyhlášen stav ohrožení. Vláda požadovala po Francii, aby splnila dohodu z roku 1977 a přišla na pomoc. Oproti tomu FRUD volala po francouzské mediaci. Francie pouze zastavila humanitární pomoc směřující k afarským civilistům. Válka se posunula po masakru afarských civilistů v roce 1991, kdy prezident den poté byl ochoten přistoupit na systém více stran. Mezitím započala francouzská mediace, která dopomohla k deeskalaci konfliktu, ale také vládě získala čas

k mobilizaci. Francouzi pomohli džibutskou armádu dovyzbrojit a mimo jiné i sdělovali pozice FRUD. Francie místo aby pomohla konflikt dovést k mírovým dohodám, pomohla rozpoutat nový. FRUD ale nebyla připravena na konvenční válku, byla nucena se stáhnout do hor. Horský terén byl pro vládní jednotky příliš náročný a tak džibutský prezident přiznal, že se konflikt ocitl na mrtvém bodě a vyřeší se pouze mírovými dohodami. Koncem roku 1994 začaly obě strany vyjednávat. Mírová dohoda byla podepsána 12. 5. 2001 (Černohous – Kříž 2014: 32–33; Klíma 2012: 52).

Občanská válka v Burundi začala ze stejných důvodů jako ve Rwandě. Veškerou moc již v koloniálním období měl kmen Tutsiů. Hutuové se snažili o dosažení rovnoprávnosti. Konflikt byl zpočátku latentní a trval prakticky od zisku nezávislosti. Sílící násilí donutilo prezidenta k mírné liberalizaci – povolil více politických stran. V roce 1992 se konaly první svobodné volby v zemi. Zvítězila strana hutuská Fronta za demokracii Burundi (FRODEBU). V říjnu 1993 byl zabit hutuský prezident a přímou reakcí bylo vypuknutí občanské války. Tutsiové vraždili Hutue a naopak. Burundská armáda v rámci obnovování pořádku reagovala masakry hutuských obyvatel. Konflikt se trochu uklidnil po zvolení nového hutuského prezidenta (byl sestřelen společně s rwandským). Následně zemi zaplavili rwandští uprchlíci. Uprchlíci byli rovněž zapojeni do bojů. V roce 1996 se k moci dostal tutsijský prezident, který zakázal politické strany.

V reakci na situaci v Burundi byl svolán regionální summit, kterého se zúčastnily Etiopie, Keňa, Tanzanie, Rwanda a Demokratická republika Kongo. Situace měla posléze klidnější i vyhrocenější období. Byla vytvořena regionální mírová iniciativa pro Burundi, která měla monitorovat situaci v zemi a pomoci vyřešit situaci. Situace ale nespěla k řešení a tak byl svolán nový summit v Arushe. Následoval další summit v Dar el Salaamu. Keňa po summitu protestovala, že byla přijata příliš tvrdá opatření vůči Burundi. Sledovala tak vlastní ekonomické zájmy (Ameir 2008: 97, 102).

V roce 2001 byly podepsány dohody v tanzanské Arushe (Tanzanie působila jako mediátor sporu). Tanzanie byla vybrána, protože ji bylo možné považovat v té době za nejstabilnější zemi ve východní Africe. Byla nutná tranzice země a přítomnost afrických mírových sil. Situace se příliš nezklidnila. V roce 2003 byla do země vyslána mise Africké unie (AMIB). Mise byla vytvořena z vojáků Jihoafrické republiky, Etiopie a Mosambiku. Vyslání mise bylo zpožděno kvůli finančním problémům Etiopie a Mosambiku. Mise byla nakonec zrealizována i za pomoci příspěvků EU, která zaplatila dodávky potravin, USA a Velké Británie (World Found Peace nedatováno).

Tutsijský prezident odstoupil. Rebelové to brali jako příslib lepších zítřků a přistoupili na mírové dohody a podepsali v Pretorii Protokol o sdílení politické moci, obraně a bezpečnosti. V roce 2004 byla mise Africké unie nahrazena misí OSN ONUB (*United Nations in Burundi*) pod kapitolou VII. Během mise bylo nutné udělit sankce a zbrojní embargo ze strany Keni, Etiopie a Zambie kvůli nedodržování míru. Mír prakticky nastal po zvolení nového prezidenta v roce 2005. Lokální boje stále přetrvávaly, ale neměly ohrožující charakter pro stabilizaci země (Černohous – Kříž 2014: 13–14; Klíma 2012: 453).

Dalším a ne posledním konfliktem ve východní Africe byla etiopsko-somálská válka. Etiopie měla se Somálskem již v minulosti spory, které ale nikdy zcela neustaly. Problémem je teritorium Somálský regionální stát (SRS), které obývají Etiopští Somálci. Etiopští Somálci byli po dlouhá desetiletí marginalizováni a utlačováni. Za jejich práva se postavila Ogadenská národní osvobozenecká fronta (ONLF), která bojovala proti etiopské komunistické juntě. Po porážce junty se SRS stal jedním z etnických regionů Etiopie s autonomií. ONLF zvítězila v parlamentních regionálních volbách. Ihned požadovala právo na sebeurčení SRS. To se stalo předmětem konfliktu v roce 1994. Etiopská vláda napadla a usmrtila některé členy ONLF. ONLF měla materiální podporu ze strany Eritrey, která měla dlouholeté spory s Etiopií. Výhodou pro ONLF bylo, že Etiopie vstoupila do války s Eritreou a později do Somálské občanské války. ONLF toho využila a zaútočila na ropná zařízení a vojenské základny. Etiopie reagovala

vypalováním somálských vesnic na svém území a obchodní blokádou regionu. V roce 2009 se od ONLF odštěpilo umírněnější křídlo. Toto křídlo jednalo s etiopskou vládou na mírových dohodách. Mírové dohody mimo jiné přislibovaly amnestii bojovníkům a transformaci ONLF v politickou stranu. Radikálnější křídlo dohody popřelo. Konflikt pokračuje nadále (Černohous – Kříž 2014: 34–35).

Somálsko má především problém s tím, že na jeho území se usídlila teroristická organizace aš–Šabáb, která ohrožuje všechny sousední země Somálska – Etiopii, Keňu, Džibutsko. Tyto země a Burundi a Uganda se zapojily do somálského konfliktu ve snaze zabránit jeho šíření po regionu a zajistit bezpečí a stabilitu svých obyvatel a svých zemí. Země bojují proti al–Šabáb v oblasti somálského regionu Jubaland (Elowson – Albuquerque 2016).

Válka mezi Etiopií a Eritreou začala v roce 1998, tedy 5 let po osamostatnění Eritrey. Spor se týkal především hranic mezi těmito dvěma státy. Již během koloniálního období vzniklo několik smluv, které měly určit hranice těchto států, bohužel nebyly nikdy uznány. Dne 6. 5. 1998 došlo k prvním střetům v oblasti města Badme. Následovala série vyjednávání, kterou Eritrea přerušila napadením příhraničních oblastí. Invaze byla velice úspěšná – Eritrea rychle postupovala. Etiopie byla nucena mobilizovat všechny své síly. Proti Eritrey podnikla i vzdušné útoky. Pod vlivem mezinárodního nátlaku došlo k mírné deeskalaci konfliktu. Relativně klidné období využily obě strany k přípravě na další boje. Válka pokračovala na konci zimy 1999, když Etiopie napadla Eritreu. Etiopii se podařilo znovu dobýt město Badme a dokonce se dostat 25 km za eritrejskou hranici. Do tohoto konfliktu zasáhla Africká unie, která navrhla oběma stranám mírovou dohodu – aktéři se nedokázali dohodnout. Eritrea chtěla neúspěšně získat ztracené město Badme. Zhruba v polovině roku 2000 se Etiopii podařilo přerušit hlavní zásobovací trasu eritrejské západní fronty. Během několika týdnů získala Etiopie všechna sporná území. Dne 25. 5. 2000 Etiopie deklarovala válku za ukončenou. Etiopie ovládla zhruba ¼ eritrejského území. Později se z některých oblastí stáhla. Eritrejský prezident vydal rozkaz ke stažení

armády ze sporných oblastí. Za pomoci mediace OSN bylo dosaženo mírové dohody. Tato válka měla destabilizující účinek v regionu. Měla především špatný vliv na už tak špatnou situaci v Somálsku (Černohous – Kříž 2014: 37–39).

Mezi těmito státy byla následně vytvořena demilitarizovaná zóna střežená misí OSN UNMEE (*United Nations Mission in Etiophia and Ertirea*), která probíhala v letech 2000–2008. Této mise se zúčastnily i keňské a tanzanské jednotky. Keňský generál Christopher Kuto byl jmenován generálním tajemníkem jako zástupce vrchního velitele ozbrojených sil mise OSN. Keňa dokonce hostila setkání představitelů obou znesvářených zemí v roce 2005 (Relief Web 2005). Mezi lety 2007–2008 byla OSN nucena řešit nový spor s Etiopií a Džibutskem. O dva roky později vypukly další přestřelky. V roce 2012 napadla Etiopie Eritreu kvůli eritrejskému výcviku protietiopských destruktivních skupin (Klíma 2012: 520–521). Zdá se, že boje v této části regionu jen tak neustanou. Důkazem je i výskyt amerických a francouzských vojenských základem na území Džibutska. Základny jsou zde nejen kvůli Eritrey, ale i Etiopii, která nemá přístup k moři. Malé Džibutsko má vcelku strategický význam, protože má moře, přístav a přímý přístup k průlivu Bab al-Mandab (viz příloha č. 3 – Mapa Džibutska).

Jak již bylo řečeno v podkapitole 4.1 boje mezi Súdánem a Jižním Súdánem o sporné hraniční oblasti nadále pokračují. Před rozdělením Súdánu se jednalo o občanskou válku, dnes se jedná o mezistátní konflikt. Po vzniku Jižního Súdánu nebyly jasně vymezeny hranice mezi Súdánem a Jižním Súdánem, respektive jeden aktér si přivlastňuje tu samou oblast jako ten druhý. Tento stav je i patrný, když se podíváme na informace o obou zemích, konkrétně na rozlohu. Různé zdroje se výrazně liší, tak např. podle CIA Factbook (nedatováno d) má Jižní Súdán rozlohu 644 329 km^2 a podle BBC News (2017 b) 619 745 km^2. Tak velké rozdíly jsou především kvůli sporné oblasti Abyei (viz příloha č. 4 – Ropná pole okolo Abyei), kde se nachází četná ropná ložiska. Dalšími postiženými oblastmi byly a jsou Dárfúr, Jižní Kordofan a Modrý Nil (Inside on Conflict 2009; Said by Red nedatováno). V konfliktu operují primární aktéři – Súdánské lidově osvobozenecké hnutí (SPLM-N), což je armáda Jižního Súdánu, která je

podporována Hnutím za právo a spravedlnost (JEM). Proti těmto silám stojí jednotky Súdánské ozbrojené síly (SAF) podporované Armádou Božího odporu (LRA) a Janjaweedem. Do konfliktu vstupují sekundární aktéři – Čína, která nejprve podporovala Súdán kvůli ropným ložiskám. Po rozdělení se ale přidala na stranu Jižního Súdánu. Dalším státem je Izrael, který je proti Súdánu kvůli údajné podpoře Hamas. USA se snaží především o stabilizaci regionu, aby zde nebudovaly své základny teroristické skupiny. Uganda podporuje Jižní Súdán, dokonce přislíbila, že při rozostření konfliktu bude bojovat proti jednotkám SAF. Keňa a Etiopie nabízí ekonomickou a diplomatickou pomoc Jižnímu Súdánu. Několik dohod bylo uzavřeno v hlavním městě Etiopie Addis Abebě. Přes Keňu vedla většina dodávek zbraní. Etiopie dodala Jižnímu Súdánu tanky T-52 z Ukrajiny. V roce 2005 byla v keňské Nairobi uzavřena mírová dohoda mezi prozatímní separatistickou jihosúdánskou vládou a centrální vládou v Chartúmu. Vedle těchto států zde působí v roli mediátorů OSN, která zde vytvořila i dvě mise – UNMISS (*United Nations Mission in South Sudan*) (UN nedatováno c) a UNISFA (*United Nations Interim Security for Abyei*) (UN nedatováno b) a AU.

Dokud se obě strany nedohodnou na hranicích nebo alespoň na nějakém kompromisu ohledně ropy, bude nadále trvat stávající situace. Problémy s ropou se netýkají jen hranic, ale i skutečnosti, že Jižní Súdán je nucen ropu vést ropovody Súdánu. Oba státy se nemohou dohodnout na ceně, za kterou bude ropa přes území Súdánu vedena. V posledních letech vznikal projekt LAPSSET (nedatováno) na zbudování ropovodu Jižního Súdánu. Problémem jsou ale okolní státy. Prvním návrhem bylo, že by ropovod vedl skrze Etiopii až do Džibutska. Vzhledem k sousedství Džibutska s rozpadlým Somálskem byl návrh zamítnut. Nový návrh má v plánu vybudovat ropovod do Keni a zcela tak obejít konfliktní státy. Vlastní jihosúdánský ropovod by zbavil stát závislosti na Súdánu. Situace Jižního Súdánu by se tak mohla zlepšit a to především ekonomicky. Finanční prostředky by tak mohly být investovány na zlepšení životní úrovně lidí. Projekt LAPSSET nezahrnuje jen ropovod, ale i infrastrukturní síť. Hlavním iniciátorem je Keňa, která by se stala centrem celé infrastruktury mezi Etiopií, Jižním Súdánem a Ugandou. Projekt měl být nejprve financován sponzory Keni, kteří ale nedodrželi

slovo. Keňa, Etiopie a Jižní Súdán budou nuceni sáhnout do domácích zdrojů, aby ufinancovaly část projektu na svém území (Kabukuru 2016). Keňa a Etiopie dokončením projektu pomohou nejen rozvoji svého obchodu, ale i částečně vyřeší spor obou Súdánů týkající se transportu ropy. Pro Jižní Súdán by to mohl být odrazový můstek nejen ke snížení chudoby, ale i k opuštění 1.–2. místa na žebříčku FSI.

Jedinými státy, u kterých by se dalo říci, že nevyvolávají války a na východoafrické poměry jsou stabilní, jsou ostrovní státy, Keňa a Tanzanie. U ostrovních států je to dáno především geografickou vzdáleností. Keňa a Tanzanie jsou státy, které se snaží pomoci ostatním k dosažení míru (výše uvedená podpora států, uzavírání dohod na jejich územích atp.).

4.3 Spolupráce a integrační procesy ve východní Africe

První integrační snahy ve východní Africe započaly již v koloniální éře a to projektem výstavby keňsko-ugandské železnice v letech 1897–1901, dále pak vytvořením měnového úřadu či poštovní unie. Po 1. světové válce v roce 1917 vznikla celní unie mezi Keňou a Ugandou. K této unii se o 10 let později přidala Tanganika. Menší komplikací byly rozdílné systémy hospodářství jednotlivých zemích. Uganda a Tanganika byly orientované na vývoz, zatímco Keňa se věnovala rozvoji vlastního domácího trhu (EAC German nedatováno; Piknerová 2013: 73). Následovalo vytvoření Východoafrické vysoké komise v roce 1948, která však existovala pouze do roku 1961. Mezi lety 1961–1967 existovala tzv. Východoafrická organizace pro společné služby. V roce 1967 bylo vytvořeno první Východoafrické společenství (EAC), které se ale za 10 let rozpadlo a to především kvůli propastné rozdílnosti mezi státy v oblasti ekonomiky a politiky. Společenství mělo na dobu existence a stav států příliš ambiciózní cíle. Společenství si kladlo za cíl rozvoj spolupráce ve všech směrech a především etablování východoafrického regionu (Piknerová 2013: 74).

Po rozpadu společenství vytvořily členské státy (Keňa, Uganda, Tanzanie)

mezi sebou v roce 1984 dohodu o zprostředkování vize aktiv a pasiv. Státy posléze monitorovaly aktuální situaci v různých oblastech toho druhého, aby do budoucna byly připravené na utvoření kompaktní a trvalé organizace. V roce 1993 byla podepsána smlouva pro vznik Východoafrické spolupráce a vznikla Stálá tripartitní komise pro Východoafrickou spolupráci. V roce 1999 byla v tanzanské Arushi podepsána smlouva o obnovení Východoafrického společenství, které začalo plně fungovat o rok později. O 2 roky později byla zahájena jednání o podmínkách vstupu dalších členů. V roce 2004 byla vytvořena společná celní unie, což pomohlo ke zlepšení obchodních styků mezi některými státy. O 3 roky později bylo společenství rozšířeno o dva členy – Rwandu a Burundi. V roce 2008 se konal tripartitní summit v Kampale, kde se sešli zástupci EAC, SADC, COMESA, aby jednali o vytvoření zóny volného obchodu mezi sebou. O 3 roky později jednali o vytvoření velké zóny volného obchodu. V roce 2010 vytvořilo EAC společný trh a přijalo společnou hymnu. Roku 2013 přijaly členské státy protokol o zřízení měnové unie. Společnou měnou je východoafrický šilink. Keňa, Tanzanie, Uganda a Rwanda propojily svoje platební systémy, které umožňují jejich občanům platit v těchto zemích alternativními způsoby bez platebního a zúčtovacího systému. V roce 2016 přijalo společenství zatím svého posledního člena – Jižní Súdán. Organizace má za cíl vytvořit v budoucnu Východoafrickou federaci, která bude silným a udržitelným politickým a ekonomickým blokem (EAC nedatováno; EAC Germany nedatováno).

Východoafrické společenství bylo přijato Africkou unií (AU) jako jedno z osmi základních regionálních uskupení. EAC si dalo za cíl řešit nejprve především problémy místního obyvatelstva a spolupracovat s nestátními aktéry a investory, kteří mohou dopomoci k rozvoji a pokroku regionu. Konečnou formou EAC má být politická federace. Kvůli různým problémům jednotlivých členských států se této formě bohužel ani nepodařilo přiblížit. EAC má ovšem určité dílčí úspěchy jako zlepšení infrastruktury v regionu[25] (Piknerová 2013: 75).

[25] Celkově je v Africe infrastruktura na velice špatné úrovni a čítá málo tras v km. Lepší infrastruktura je povětšinou jen mezi hlavními městy bývalých britských kolonií.

V neposlední řadě investuje EAC do rozvoje infrastruktury. Investice jsou jedny z nejvyšších na světě. V průběhu roku 2012 byla dostavěna silniční síť mezi Keňou a Tanzanii, konkrétně do města Namanga. O čtyři roky později bylo rozhodnuto o rozšíření projektu z Arushi do Taveta. V průběhu tohoto roku je v plánu dalších tisíce kilometrů. Další významné projekty se týkají rozšíření a renovace přístavů v Keni a Tanzanii a také propojení železničních systémů (EAC Germany nedatováno).

Keňa a Etiopie začaly v nedávné době jednat o posílení spolupráce. Součástí jednání byly mimo jiné otázky regionální spolupráce, bezpečnosti a míru týkající se především oblasti Afrického rohu, dohoda o zvláštním statusu, která má usnadnit obchodní transakce a přeshraniční rozvojový program mezi těmito státy (EBC 2017).

Klíčovým státem pro budování projektů a rozvoje v rámci EAC je paradoxně nečlenská Etiopie. Pro zvýšení obchodních transakcí mezi Etiopií a členskými státy EAC má být vystavěno železniční spojení mezi městy Addis Abeba (hlavní město Etiopie) a Lamu (přístav v Keni). Dále má být zrekonstruována silnice z etiopského Moyale do keňského Isiolo. Jak jsem v předchozí kapitole zmínila, Etiopie plánuje zvýšit produkci elektrické energie k pokrytí veškeré výroby a spotřeby obyvatelstva. Etiopská elektřina by měla být posléze distribuována i mezi členské státy EAC. Etiopie v této oblasti spolupracuje se sousední Keňou. Společnost Kenya Power and Lighting Company (KPLC) doufá, že ve spolupráci s Etiopií zbuduje přenosovou linku právě na keňském území. Přenosová linka má sloužit na dopravu elektřiny z Etiopie do ostatních zemí. Linka má být posléze vedena z Keni do Tanzanie a z Keni do Ugandy, Rwandy a Burundi. Časem má elektřina proudit i do Demokratické republiky Kongo (East African Trade Review nedatováno). Zvýšení produkce elektřiny chce Etiopie dosáhnout za pomoci výstavby vodní elektrárny. Projekt výstavby má být součástí stavebního plánu 2015–2020 afrického národa (Harris 2016).

Pro pokračující rozvoj a prohlubující integraci EAC bude klíčové zvýšení obchodních transakcí mezi členskými státy. Celkově obchod v Africe zaujímá pouhých 12 % oproti 40 % Ameriky a 60 % Evropy. Obchodní transakce v rámci EAC tvoří z afrického obchodu 30 %. Keňa si předsevzala, že tento regionální průměr překoná a dosáhne až 45 %. Problémem je, že celkově mocenská centra ve Východní Africe – Etiopie, Keňa a Tanzanie – spíše obchodují s mimoregionálními státy nebo jen mezi sebou. V budoucnu bude proto klíčové, zda se podaří státům EAC anebo i Východní Afriky nalézt mezi sebou rozumný konsenzus, který pomůže zvýšit obchod mezi nimi a tím i zvýšit HDP států a vytvořit více pracovních míst pro své občany. Proto bude klíčový další rozvoj infrastruktury v tomto regionu (Oxford Business Group nedatováno).

Asi nejkomplikovanější a nejnebezpečnější částí východní Afriky je oblast tzv. Afrického rohu. Integrační procesy v této části regionu východní Afriky jsou velice složité, ba přímo nemožné. Je to dáno i tím, že se zde nacházejí nestabilní, slabé a rozpadlé státy[26], které jsou hrozbou pro celý region. Dalším problémem této části regionu jsou i přírodní katastrofy – velká sucha nebo naopak vlny tsunami z Indonésie (2004) (Piknerová 2013: 77). Kvůli těmto katastrofám vznikají četné uprchlické tábory. Asi nejvíce tyto katastrofy postihly Somálsko, které bylo postiženo velkým úbytkem ryb. Somálci tak byli nuceni se začít živit ilegálním pirátstvím, což mělo za následek zvýšení kriminality v regionu. Od té doby se Somálsko v žebříčku *Fragile States Index* umisťuje na předních pozicích (většinou se střídá o 1. a 2. místo s Jižním Súdánem od roku 2011) (FSI nedatováno). Dalším a ne posledním problémem v tomto regionu jsou napjaté vztahy mezi Eritreou a Etiopií. Eritrea bývala součástí Etiopie, po zisku eritrejské nezávislosti přišla Etiopie o přístup k moři. Problémem je i vztah a stav států těsně sousedících s oblastí Afrického rohu – Súdánu a Jižního Súdánu (rozpadlé státy soupeřící kvůli ropě a hranicím) (Klíma 2012: 442). Kvůli těmto státům vznikají obavy, že východoafrický region bude destabilizován vlnami uprchlíků mířících do sousedních států. Tyto státy navíc vytvářejí vhodné prostředí pro teroristické

[26] Do oblasti Afrického rohu spadají tyto státy: Somálsko, Eritrea, Etiopie, Džibutsko

skupiny.

Jedinou, do určité míry fungující organizací je Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD), který se transformoval z Mezivládního úřadu pro sucho a rozvoj (IGADD). IGAD je stejně jako EAC jednou z 8 pilířových organizací. Jak z názvu napovídá, IGAG se věnuje především rozvoji regionu, který souvisí s bojem proti desertifikaci, suchu a vyšší míře zločinnosti než je kdekoliv v Africe. IGAD byl pověřen AU k vytvoření Východoafrické pohotovostní brigády (EASBRIG), která by měla být v budoucnu součástí společných afrických pohotovostních sil. I přes veškeré snahy a strategie IGADu se ale stále nedaří bojovat proti přírodním podmínkám a místním konfliktům. Nebýt mezinárodní pomoci, byl by Africký roh zřejmě jen zpustošeným regionem bez čehokoliv živého (Africa Portal nedatováno; IGAD nedatováno a; Piknerová 2013: 79).

Jelikož se region východní Afriky živí nejvíce zemědělskou produkcí, IGAD vytvořil program pro podporu národních zemědělských politik jednotlivých zemí. Dále byl vytvořen program pro zemědělský výzkum a výměny technologií a informací. Programy pomohly zvýšit ekonomický růst jednotlivých zemí. Nejlépe je na tom Etiopie, která je o 5 % nad průměrem členských států IGAD. Nejvíce do zemědělského sektoru svou produkcí přispívají právě Etiopie, Somálsko, Keňa, Súdán a Uganda (IGAD nedatováno b).

Ostrovní státy patřící do regionu východní Afriky se příliš nezapojují do nějaké formy regionální spolupráce či integrace. Je to dáno i kvůli geografickým a politickým podmínkám. Jednotlivé ostrovy jsou od sebe příliš geograficky vzdáleny, aby mohly vytvořit nějakou smysluplnou spolupráci. Politický problém je kvůli jejich právnímu statutu. Některé státy stále ještě náleží pod správu bývalých kolonizátorů. Např. Reunion je integrální součástí EU, protože je departmentem Francouzské republiky (Klíma 2012: 403; Piknerová 2013: 76). V zásadě jedinou smysluplnou organizací v ostrovní části východní Afriky je Indicko-oceánská komise (IOC)[27]. Komise se zaměřuje především na otázky

[27] Členskými státy jsou Komory, Reunion, Madagaskar, Mauricius a Seychely.

pirátství a námořní bezpečnosti. IOC vytvořilo tzv. regionální plán pro dohled nad rybolovem s cílem vytvořit účinnou strategii za pomoci monitoringu a existujících kapacit k zabránění nezákonného pirátství. Okolo ostrovů jsou rozmisťovány hlídky a inspekční plavidla. Zdroje potřebné k naplnění cílů získává komise především skrze partnerství s EU (IOC nedatováno).

Všechny státy východní Afriky jsou i členy panregionální organizace Africká unie, mimo Reunionu spadajícího pod francouzskou správu (AU nedatováno).

Závěr

Afrika je kontinent, jehož historie velice poznamenala vznik a vývoj dnešních států. Ať už se jedná o dělení Afriky na Berlínském kongresu v roce 1884 či o správní systém jednotlivých koloniálních velmocí, pozůstatky cizího zásahu jsou zde patrné i v dnešní době. Jsou regiony, které se ze své minulosti dobře vzpamatovaly a využily spolupráce či rozvojové spolupráce západních zemí. Tyto země byly v posledních letech zmiňovány jakožto nově nastupující či rostoucí mocnosti. Jedná se o jižní či západní Afriku. Existují ale regiony, kde nelze hovořit o nastupujících či alespoň potenciálních mocnostech. Takovými regiony jsou východní či střední Afrika. Právě východní Afrika byla předmětem výzkumu.

Cílem mé práce bylo vymezit regionální mocenskou hierarchii východní Afriky a zjistit, jak se absence či existence dominantní mocnosti odráží na vztazích v rámci regionu od roku 1960 do roku 2016. Nejprve bylo nutné si vymezit vnímání moci a dominantní mocnosti. Definice moci byla pojata dle realisty Johna Mearsheimera. Definice dominantní mocnosti byla převzata z několika definic různých autorů. Pro měření moci jsem si zvolila analytický rámec z knihy *Major Power and the Quest for Status in International Politics*. dle Voglho et. al., který se řídí směrodatnou odchylkou nad regionálním průměrem. K měření moci bylo zvoleno pět indikátorů – počet obyvatel, celkové HDP státu, HDP na hlavu, celkový počet příslušníků ozbrojených sil a výše vojenských výdajů vyjádřených v amerických dolarech. Stát, který překročí směrodatnou odchylku nad regionálním průměrem alespoň ve 3 z 5 indikátorů, bude považován za stát, který má mocenský potenciál. Celkově státy, které překročí směrodatnou odchylku nad regionálním průměrem a budou mít mocenský potenciál v 7 z 12 vymezených roků (měřeno po 5 letech) budou bráni jako aspiranti na dominantní mocnost. Podle těchto kritérií překročilo výše uvedené podmínky pět zemí – Etiopie, Keňa, Súdán, Tanzanie a Uganda. Pouze Etiopie, Keňa a Tanzanie ale překročily podmínku 7 z 12 vymezených roků.

Etiopie měla ze všech států nelepší startovní pozici, protože nikdy nebyla ničí kolonií. Během své existence se vždy dokázala postavit nepříteli a uhájit si

svoji nezávislost. Etiopii ve zkoumaném období sužovaly především separatistické tendence Eritrey. Dalším problémem bylo sousední Somálsko kvůli oblasti Ogadenu, kde se nachází několik etnických Somálců. V 90. letech se Etiopie stala vnitrozemským státem, protože na ni vyhlásila Eritrea nezávislost. I přes různé spory a konflikty se ale jedná o jednu z nejstabilnějších zemí ve východní Africe.

Etiopie je nejlidnatější stát ve východní Africe a má velký potenciál do budoucna, protože věkový průměr jejího obyvatelstva je nízký. Překážkou je ale vysoké procento lidí nakažených HIV/AIDS. Etiopie je převážně zemědělskou zemí, kde většina obyvatel pracuje v zemědělském sektoru. Největší podíl na HDP má ale sektor služeb. Za posledních 10 let se jedná o nejrychleji rostoucí zemi východní Afriky. Nízké je ale HDP na hlavu kvůli nepoměru mezi počtem obyvatel a HDP státu. Překážkou může být i pozůstatek vlivu východního bloku. Zemi se doposud nepodařilo odstranit centrálně plánované hospodářství. K podpoře rozvoje hospodářství Etiopie vytvořila několik projektů ke zlepšení silniční, železniční či letecké dopravy. Pravděpodobně nejvýznamnější je projekt na zesílení elektrické sítě, který je zapotřebí kvůli rozvíjejícímu se průmyslu. Zvýšený výkon elektrické sítě bude v budoucnu sdílen s Keňou, Ugandou a Tanzanií, které mají velký problém s výpadky elektrického proudu.

Etiopie vlastní největší armádu v regionu a jednu z největších v Africe. V 90. letech země investovala do modernizace zastarale vojenské techniky (technika pocházela z východního bloku). Vzhledem ke zkušenostem a úspěchům je etiopská armáda považována za nejsilnější a nejschopnější na africkém kontinentě.

Keňa bývala britskou kolonií a získala nezávislost v roce 1963. Od počátku svého vzniku měla problémy se sousedním Somálskem a to ze stejného důvodu jako Etiopie. Společně s Ugandou a Tanzanii stála Keňa u zrodu východoafrické organizace, která měla dopomoci ke sjednocení regionu a řešení sporů mírovou cestou. Do 90. let byla Keňa socialistickým státem. Po vlně protestů byl zaveden systém více stran. Počátkem 21. století patřila Keňa k nejvíce prosperujícím státům

východní Afriky, ale měla problémy kvůli velkým sociálním rozdílům mezi obyvateli. Rozvoj státu brzdí i nepokoje mezi etniky a vyšší míra korupce.

Keňa patří k větším východoafrickým státům a má rovněž potenciál v mladém obyvatelstvu. Problémem, stejně jako u Etiopie, je vysoký výskyt lidí nakažených HIV/AIDS. Špatná dostupnost zdravotní péče zejména ve venkovských oblastech má za následek vysoké úmrtí rodiček. Pro zlepšení této situace byla zavedena bezplatná zdravotní péče. Keňa je také převážně zemědělskou zemí, ale největší podíl na ekonomice tvoří sektor služeb. Výše HDP je téměř totožná jako u Etiopie, ale kvůli nižšímu počtu obyvatel je na tom lépe v HDP na hlavu. V posledních 10 letech rostlo HDP průměrně 5 % za rok, což je slušný výkon na tuto oblast. Keňa, aby se zbavila své zaostalosti a nastartovala rozvoj, chce dosáhnout růstu až 10 % za rok. Kvůli rozvoji bylo vytvořeno několik projektů na rozvoj infrastruktury po celé zemi. Projekty jsou financovány ze strany mezinárodních finančních institucí a dárců. Rozvoji infrastruktury se Keňa nevěnuje jen na státní ale i regionální úrovni. Keňa společně s Jižním Súdánem, Súdánem, Tanzanií a Etiopií spolupracuje na vytvoření koridoru LAPSSET.

Keňa má vcelku malou armádu, která ale vlastní moderní vybavení. Velkou výhodou je, že Keňa je spojencem USA v tomto regionu, co se týče boje proti terorismu, a tak od USA dostává vojenské vybavení. V této oblasti, ale nespoléhá jen na mecenášství a aktivně vyhledává nabídky k nákupu armádního vybavení. Keňa si musí udržovat stálou a kvalitně vybavenou armádu i kvůli nestabilním sousedům pro případ, kdyby se konflikty přelily přes její hranice, aby mohla zasáhnout pro zajištění bezpečnosti obyvatel a stability na svém území.

Tanzanie vznikla sloučením bývalých britských kolonií Tanganiky a Zanzibaru v roce 1964. Ihned po nezávislosti byl v zemi nastolen africký socialismus v místní podobě. V 90. letech byl v zemi vytvořen multipartijní systém a konaly se první pluralitní volby. Tanzanií nezmítají etnické spory a lze ji označit za stabilní zemi. Problémem je ale obchod s lidmi, který snižuje rating

země. Další patálií je spor s Malawi o hranici u jezera Malawi nacházející se podle Tanzanie uprostřed jezera a dle Malawi náleží celé jezero jemu.

Tanzanie je velký stát s nižší hustotou zalidnění. Stejně jako u Etiopii a Keni i v Tanzanii zaujímá největší procento mladé obyvatelstvo. Populace v posledních letech rychle roste kvůli vysoké porodnosti. Stát byl nucen regulovat porodnost kvůli vysoké úmrtnosti rodiček a nedostatečné zdravotní péči. Stejně jakou u dvou výše zmíněných států je velkým problémem počet lidí nakažených HIV/AIDS. Tanzanie je chudý zemědělský stát, ale v posledních letech se situace výrazně zlepšila, protože je zde potenciál v přírodním bohatství. HDP za posledních 10 let rostlo průměrně okolo 7 % ročně. Překážkou v rozvoji je i nemoderní infrastruktura. Tanzanie začala s renovací za pomocí příspěvků IMF a Světové banky.

Tanzanská armáda je přibližně stejně velká jako keňská. Tanzanie investuje až 1,2 % HDP do modernizace armádního vybavení. V roce 2011 představila nové tanky z Číny. Tanzanie musí a má co zlepšovat v modernizaci techniky kvůli své poloze, protože se v jejím okolí nachází piráti, teroristé či pašeráci. V boji proti těmto hrozbám spolupracuje s USA, které poskytly finanční pomoc pro zvýšení bezpečnosti v tomto regionu.

Všechny tři státy zasahují do regionální politiky. Za nejaktivnější se dá považovat Etiopie, která i z hlediska počtu vojenských mírových misí OSN či AU zasahuje téměř do každého sporu. Etiopie byla a je hodně aktivní v boji proti islámské teroristické organizaci aš–Šabáb pocházející ze Somálska. Samotné Somálsko je pro Etiopii i Keňu trnem v oku kvůli různým sporům z minulosti. Obě země vytvořily bezpečnostně-obrannou dohodu, která říká, že v případě napadení ze strany Somálska budou spolupracovat na potlačení hrozby.

Keňa a Etiopie se účastnily peacekeepingové mise OSN během genocidy ve Rwandě. Etiopští vojáci vykonávali misi natolik svědomitě, že obdrželi od OSN medaile za uznání jejich úsilí. Tanzanie do konfliktu nezasáhla vojensky, ale snažila se pomoci diplomatickou cestou, když ve svém městě Arusha

zorganizovala mírová jednání. Podobná byla situace v Burundi, pro kterou byla vytvořena mírová iniciativa, jíž se zúčastnily všechny tři mocnosti – Etiopie, Keňa i Tanzanie. Tanzanie byla zvolena jako mediátor sporu kvůli své na východoafrické poměry dlouhodobé stabilitě. Nakonec byl nutný vojenský zásah, kterého se zúčastnily Keňa i Etiopie. Dalším konfliktem, do kterého zasáhly potenciální mocnosti Keňa a Etiopie, byla občanská válka v Somálsku. Státy se snažily nejen o stabilizaci situace v zemi i africkém rohu, ale také jim šlo o vysoký počet uprchlíků mířících na jejich území.

Situaci v regionu zhoršují i neustále spory Etiopie s Eritreou. V roce 1998 vypukla mezi těmito dvěma aktéry válka, kvůli které byla vytvořena i mírová mise OSN. Keňské i tanzanské jednotky se této mise zúčastnily. Keňa měla v této misi velký význam, neboť její generál byl jmenován zástupcem vrchního velitele pro misi OSN a hostila setkání obou znesvářených zemí. V neposlední řade je hrozbou pro regionální stabilitu vznik Jižního Súdánu, který má nedořešené problémy se Súdánem. V zemi působí mírová mise OSN, které se aktivně účastní Keňa i Etiopie. Tanzanie poskytuje diplomatickou pomoc.

Tyto tři země nejsou aktivní jen v řešení konfliktů, ale i v rámci regionální spolupráce. Keňa a Tanzanie se zasadily o vznik EAC. V rámci EAC pracují na rozvoji infrastruktury mezi členskými státy a tím na zvýšení regionálního obchodu. Vyznamným spojencem pro rozvoj a projekty je nečlenská Etiopie, která významně přispívá na rozvoj infrastruktury a dopravních koridorů mezi ní a členskými státy EAC. Další vcelku funkční organizací je IGAD. V rámci jeho si státy např. vyměňují informace o technologiích atd.. V této organizaci je hodně aktivní především Etiopie, která přispívá svou zemědělskou produkcí a dělí se o informace pro zlepšení a zvýšení zemědělské výroby.

V této diplomové práci jsem se snažila odpovědět na tyto výzkumné otázky: Lze považovat nějaký stát v tomto regionu za dominantní mocnost a ve kterých letech zkoumaného období? Jakým způsobem se existence či absence dominantní mocnosti odrazila na podobě regionální politiky, respektive na vztazích mezi státy

v regionu? Mělo vměšování světových mocností ve zkoumaném období vliv na vývoj regionální politiky východní Afriky a případně jakým způsobem?

Žádný z výše uvedených států bych nepovažovala za dominantní mocnost. Jedná se sice na místní poměry o stabilní a silné země, ale bez cizí pomoci by se pravděpodobně zmítaly v různých krizích. Na druhou stranu mají potenciál do budoucna kvůli dobré startovní pozici, např. kvůli výskytu přírodního bohatství či projektování výstavby infrastruktury. Jsou to země, které jsou schopné zasáhnout do sporů států v regionu a pokusit se pomoci vyřešit situaci. Hovořila bych tedy spíše o mocenských centrech.

Absence dominantní mocnosti se odrazila především na stabilitě v regionu. Nachází se zde státy, které bez existence mocnosti se neobávají vyvolat konflikt a napadnout a destabilizovat další stát. Je zde několik rozpadajících se až rozpadlých států, které ohrožují ostatní země výskytem teroristickým uskupení na svém území a vlnami uprchlíků do sousedních zemí. V případě existence mocnosti se domnívám, že by se situace již dávno zlepšila.

Během mnou zkoumaného období se ve východní Africe vcelku často odrážel vliv USA a SSSR. Tyto země získávaly své ideologické spojence všude po světě a východní Afrika nebyla výjimkou. Příkladem je i etiopsko-somálský konflikt z roku 1977, kde SSSR nejprve podporoval Somálsko a posléze zhodnotil jako výhodnějšího budoucího spojence Etiopii. USA uplatňují svůj vliv především po 11. září a podporují státy v boji proti terorismu.

Seznam použitých zdrojů

Africa Defence & Security (2016). *Is Tanzania going to modernize its military apparatus with Russian material?* 27. 4. 2016 (https://africadefesaeseguranca.wordpress.com/2016/04/27/tanzania-seems-to-modernize-its-military-with-russian-stuff/, 10. 4. 2017).

Africa in World Politics (2016). *Tanzania and Conflict*. 2. 11. 2016 (http://africanworldpolitics.site.wesleyan.edu/2016/11/02/tanzania-and-conflict/, 17. 4. 2017).

Africa Portal (nedatováno). *East African Standby Brigade*. nedatováno (https://www.africaportal.org/topic/east-african-standby-brigade-easbrig, 5. 3. 2017).

African Development Bank Group (2014). *The African Development Bank: A Partner of Choice for the Eastern Africa we want* (Nairobi: African Development Bank Group–East Africa Regional Resource Centre (EARC).

Ahere, J. (2017). Peacekeeping Contributor Profile: Kenya. *Providing for Peacekeeping*. leden 2017 (http://www.providingforpeacekeeping.org/2015/03/23/contributor-profile-kenya/, 17. 4. 2017).

Acharya, A. (2011). Norm Subsidiarity and Regional Orders: Sovereignty, Regionalism and Rule Making in the Third World. *International Studies Quarterly*, Vol. 55, No. 1, s. 95–123.

Ameir, S. J. K (2008). *Tanzania's Role In Burundi's Peace Process* [diplomová práce] (Johannesburg: University of Witwatersrand).

Angel, Norman (1910). *The Great Illusion* (London: G. P. Putman's Sons).

Army Recognition (2011). *Defense News – Tanzania.* 27. 12. 2011 (http://www.armyrecognition.com/december_2011_army_military_defence_new

s_uk/army_of_tanzania_is_now_equipped_with_a_new_chinese_main_battle_tank_type_59g_271211.html, 10. 4. 2017).

AU (nedatováno). *Member State of the AU.* nedatováno (https://www.au.int/en/AU_Member_States, 21. 3. 2017).

BBC News (2014). *Rwanda genocide: 100 days of slaughter.* 7. 4. 2014 (http://www.bbc.com/news/world-africa-26875506, 19. 3. 2017).

BBC News (2017 a). *Comoros Country Profile.* 27. 1. 2017 (http://www.bbc.com/news/world-africa-13229685, 18. 3. 2017).

BBC News (2017 b). *South Sudan Country Profile.* 24. 2. 2017 (http://www.bbc.com/news/world-africa-14069082, 18. 3. 2017).

Business Daily (2015). *Kenya purchases Sh2.6bn weapons from East Europe*. 23. 3. 2015 (http://www.businessdailyafrica.com/-Kenya-purchases-Sh2-6bn-weapons-from-East-Europe/-/539546/2662372/-/10h8c1e/-/index.html, 8. 4. 2017).

Buzan, B. – Wæver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Cambridge: Cambridge University Press).

Carr, E. H. (1946*). The Twenty Years' Crisis 1919–1939 and The Introduction to the Study of International Relations* (London: Macmillan &Co. LTD).

CIA Factbook (2017 a). *China.* 12. 1. 2017 (https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html, 8. 3. 2017).

CIA Factbook (2017 b). *Ethiopia.* 12. 1. 2017 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html, 27. 3. 2017).

CIA Factbook (2017 c). *Kenya.* 12. 1. 2017 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ke.html, 27. 3. 2017).

CIA Factbook (2017 d). *South Sudan*. 12. 1 2017 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html, 18. 3. 2017).

CIA Factbook (2017 e). *Tanzania.* 12. 1. 2017 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tz.html, 27. 3. 2017).

COMESA (nedatováno). *Common Market for Eastern and Southern Africa.* nedatováno (http://www.comesa.int/, 5. 3. 2017).

CRU (2016). *Dynamics of political power in Ethiopia: past and present*. září 2016 (https://www.clingendael.nl/pub/2016/power_politics_and_security_in_ethiopia/1_past_and_present_of_political_power_in_ethiopia/, 31. 3. 2017).

Černohous, T. – Kříž, Z. (2014). *Konflikty ve skutečné a „nové" východní Africe* (Brno: Masarykova univerzita).

Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power. Systems Research and Behavioral Science. *Department of Political Science Yale University*, s. 201–215.

Defence Web (2013 a). *Ethiopia*. 15. 5. 2013 (http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=30487:ethiopia&catid=119:african-militaries&Itemid=255, 3. 4. 2017).

Defence Web (2013 b). *Ethiopian military receiving T-72s*. 1. 11. 2013 (http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=32486:ethiopian-military-receiving-t-72s&catid=50:Land&Itemid=105, 3. 4. 2017).

Dersso, S. A. (2013). Peacekeeping Contributor Profile: Ethiopia. *Providing for Peacekeeping.* listopad 2013 (http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-ethiopia/, 17. 4. 2017).

Doing Business (2017). *Ethiopia.* 2017 (http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ethiopia, 5. 4. 2017).

Drulák, P. (2010). *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

EAC (nedatováno). *East African Community*. nedatováno (http://eac.int/, 1. 3. 2017).

EAC Germany (nedatováno). *EAC German Cooperation*. nedatováno (http://eacgermany.org/, 3. 3. 2017).

East African Trade Review (nedatováno). *Ethiopia set to play critical role in EAC with two key infrastructural projects*. nedatováno (http://www.eatradereview.net/index.php?option=com_content&view=article&id=367:ethiopia-set-to-play-critical-role-in-eac-with-two-key-infrastructural-projects&catid=51:home, 11. 4. 2017).

EBC (2017). Ethiopia, Kenya on course for enhanced cooperation. 9. 3. 2017 (http://www.ebc.et/web/ennews/-/ethiopia-kenya-on-course-for-enhanced-cooperation, 20. 4. 2017).

Elowson, C. – Albuquerque, A. L. de (2016). Challenges to Peace and Security in Eastern Africa: The Role of IGAD, EAC and EASF. *Studies in African Security.* únor 2016 (https://www.foi.se/download/18.2bc30cfb157f5e989c31188/1477416021009/FOI+Memo+5634.pdf, 15. 4. 2017).

Embassy of USA (2013). *United States Military Enhances Tanzanian Navy's Maritime Security Capability.* 8. 7. 2013 (https://tanzania.usembassy.gov/pr_07082013.html, 10. 4. 2017).

European Commission (2017). *Trade*. 15. 2. 2017 (http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/eac/, 6. 3. 2017).

Fawcett, L. – Hurrell, A. (1995). *Regionalism in World Politics* (New York: Oxford University Press).

Flemes, D. (ed.) (2010). *Regional Leadership in the Global System: Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers* (Farnham: Ashgate).

FSI (nedatováno). *Fragile State Index*. nedatováno (http://fsi.fundforpeace.org, 6. 2. 2017).

Gebru, B. (2016). Ethiopian Peacekeeping Missions. *Aiga Forum.* 16. 2. 2016 (http://aigaforum.com/article2016/ethiopia-peace-keeping-mission.htm, 17. 4. 2017).

Global Firepower (2016). *Countries Ranked by Military Strength (2016).* 2016 (http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp, 8. 4. 2017).

Global Politics (nedatováno). Analýza konfliktu v Jižním Súdánu. nedatováno (http://www.globalpolitics.cz/clanky/analyza-konfliktu-v-jiznim-sudanu, 12. 3 2017).

Global Security (nedatováno a). *Somali Civil War. nedatováno* (http://www.globalsecurity.org/military/world/war/somalia.htm, 17. 4. 2017).

Global Security (nedatováno b). *Somalia-Ethiopia, Kenya Conflict*. nedatováno (http://www.globalsecurity.org/military/world/war/somalia1.htm, 15. 4. 2017).

Godehardt, N. – Nabers, D. (2011). *Regional Powers and Regional Orders* (New York, London: Routledge).

Harris, M. (2016). Ethiopian PM announces new 2,000 MW hydropower project. *Hydroworld*. 16. 11. 2016 (http://www.hydroworld.com/articles/2016/03/ethiopian-pm-announces-new-2-000-mw-hydropower-project.html, 11. 4. 2017).

Heywood, A. (2008). *Politologie* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk).

History World (nedatováno). *History of Djibouti.* nedatováno (https://www.maurinet.com/about_mauritius/brief_history, 18. 3. 2017).

Holsti, K. J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. *Background*, Vol. 7, No. 4., s. 179–194.

Hošek, P. (2011). *Dějiny Madagaskaru* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

Human Right Watch (2016). *Ignoring Genocide.* 8. 12. 2016 (https://www.hrw.org/reports/1999/rwanda/Geno15-8-01.htm, 17. 4. 2017).

Hurrell, A. (2006). Hegemony, Liberalism and Global Order: What Space for Would-be Great Powers? *International Affairs,* Vol. 82, No. 1, s. 1–19.

Hurrell, A. (2007). *On Global Order. Power, Values, and the Constitutions of International Society* (Oxford: Oxford University Press).

Hussein, A. (2016). This is what makes KDF strong as a military force. *Tuko.* 2016 (https://www.tuko.co.ke/98112-see-kenyas-military-equipment-fighting-power.html, 8. 4. 2017).

Chatman House (nedatováno). *East Africa.* nedatováno (https://www.chathamhouse.org/research/regions/africa/east-africa, 6. 2. 2017).

IGAD (nedatováno a). *Intergovernmental Authority on Development*. nedatováno (http://igad.int/, 3. 3. 2017).

IGAD (nedatováno b). *The IGAD Region.* nedatováno (https://igad.int/index.php/about-us/the-igad-region, 20. 4. 2017).

IIAG (nedatováno). *Ibrahim Index of African Governance*. nedatováno (http://mo.ibrahim.foundation/iiag/, 6. 2. 2017).

Inside on Conflict (2009). *Sudan: Conflict Profile*. srpen 2009 (https://www.insightonconflict.org/conflicts/sudan/conflict-profile/, 19. 3. 2017).

Indise on Conflict (2010). *Uganda: Conflict Profile*. červenec 2010 (https://www.insightonconflict.org/conflicts/uganda/conflict-profile/, 17. 4. 2017).

International Criris Group (nedatováno). *Horn of Africa.* nedatováno (https://www.crisisgroup.org/, 6. 2. 2017).

International Relations. (nedatováno). *Power (International Relations)*. nedatováno (http://internationalrelations.org/history-of-international-relations/power-international-relations/, 24. 1. 2017).

IOC (nedatováno). *Indian Ocean Commission.* nedatováno (http://securefisheries.org/indian-ocean-commission-ioc, 3. 3. 2013).

Kabukuru, W. (2015). The Kenya-Ethiopia Defence Pact: Has Somalia become a pawn? *New African Magazine.* 26. 2. 2015 (http://newafricanmagazine.com/kenya-ethiopia-defence-pact-somalia-become-pawn/, 17. 4. 2017).

Kabukuru, W. (2016). A megaproject rises in East Africa. *UN Africa Renewal.* srpen–listopad 2016 (http://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2016/megaproject-rises-east-africa, 15. 4. 2017).

Karlas, J. (2007). Současné teorie mezinárodních institucí. *Mezinárodní vztahy,* Vol. 42, No. 1., s. 66–85.

Katzenstein, P. (2005). *A World of Regions: Asia and Europe in American Imperium* (Ithaca, London: Cornell University Press).

Keohanne, R. O. – Nye, J. (2011). *Power and Interdependence* (New York: Longman).

Klíma, J. (2007). *Stručná historie států: Mosambik* (Praha: nakladatelství Libri).

Klíma, J. (2011). *Dějiny Mosambiku* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

Klíma, J. (2012). *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

Kłosowicz, R. (2015). The role of Ethiopia in the international relations of the Horn of Africa. *19 ICES.* 24.–28. 8. 2015 (http://www.ices19.uw.edu.pl/index.php/panelspapers/504, 2. 4. 2017).

Kugler, J. – Organski, A. F. K. (1989). The Power of Transtion: A Retrospective and Prospective Evaluation. In: Midlarsky, M. I., *Handbook of the War Studies* (Michigan: Routledge Revivlas).

Lake, D. – Morgam, P. (1997). *Regional Orders* (Pennsylvania: Pennsylvania State University Press).

Lapsset (nedatováno). *What is the Lapsset Corridor Program?* nedatováno (http://www.lapsset.go.ke/, 19. 3. 2017).

Lemke, D. (2004). *Regions of War and Peace* (Cambridge: Cambridge University Press).

Liška, V. (2009). *Státy a území světa* (Praha: nakladatelství Libri).

Maths is Fun (nedatováno). *Standard Deviation Calculator*. nedatováno (https://www.mathsisfun.com/data/standard-deviation-calculator.html, 23. 3. 2017).

Mauritius Island Online (nedatováno). *Brief History*. nedatováno (https://www.maurinet.com/about_mauritius/brief_history, 18. 3. 2017).

Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W. W. Norton & Company).

Mojdl, L. (2005). *Stručná historie států: Etiopie* (Praha: nakladatelství Libri).

Nkala, O. (2014). Tanzania acquires new amphibious tanks, rockets and other weapons from China. 16. 5. 2014 (http://www.defenceweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=34695:tanzania-acquires-new-amphibious-tanks-rockets-and-other-weapons-from-china&catid=50:Land, 10. 4. 2017).

Nkwame, M. (2016). Tanzania: Army to Undertake Major Projects. *Tanzanie Daily News*. 23. 1. 2016 (http://allafrica.com/stories/201601251475.html, 10. 4. 2017).

Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Succes in Wolrd Politics* (New York: Public Affairs)

Organski, A. F. K. (1958). *World Politics* (New York: nakladatelství Knopf).

Oxford Business Group (nedatováno). *Kenya increasing integration of East African states to enhance growth*. nedatováno (https://www.oxfordbusinessgroup.com/analysis/common-goals-increasing-regional-integration-eac-member-states-and-beyond-should-help-enhance-growth, 20. 4. 2017).

Patrick, S. – Rice. S. E. (2008). *Index of States Weakness and Developing World*. 25. 2. 2008 (https://www.brookings.edu/research/index-of-state-weakness-in-the-developing-world/, 6. 2. 2017).

Piknerová, L. (2014). *Africký (mikro)regionalismus: Jihoafrická zkušenost* (Praha: Barrister a Principal).

Ponížilová, M. (2016). Vymezení regionálních mocností Blízkého východu ve 20. a 21. století. *Journal of the International Relations*, Vol. 14, No. 2, s. 157–185.

Reith, S. – Boltz, M. (2011). The East African Communnity: Regional Integration between Aspiration and Reality. *KAS Internationl Reports.* 9. 10 2011 (http://www.kas.de/wf/doc/kas_28725-544-2-30.pdf?110908154737, 13. 1. 2017).

Relief Web (2005*). Ethiopian, Eritrean military officials meet in Kenya*. 25. 11. 2005 (http://reliefweb.int/report/eritrea/ethiopian-eritrean-military-officials-meet-kenya, 17. 4. 2017).

Said by Red (nedatováno). *The Republic of South Sudan.* nedatováno (http://www.saidbyred.com/2011/01/republic-of-south-sudan.html, 19. 3. 2017).

So Seychely (nedatováno). *History of Seychely*. nedatováno (https://www.seychelles.org/seychelles-info/history-seychelles, 13. 3 .2017).

Solingen, E. (1998). *Regional Orders at Century's Dawn: Global and Domestic Influences on Grand Strategy* (Princeton: Pricenton University Press).

Stewart-Ingersoll, R. – Frazier, D. (2012). *Regional Powers and Security Orders* (New York: Routledge).

Tammen, R. L. et al. (2000). *Power and Transitions. Strategies for 21st Century* (Washington: CQ Press).

The World Bank (nedatováno). *World Bank Open Data.* nedatováno (http://data.worldbank.org/, 23. 3. 2017).

The World Bank (2017 a). *Ethiopia.* 11. 10. 2016 (http://www.worldbank.org/en/country/ethiopia/overview, 2. 4. 2017).

The World Bank (2017 b). *Kenya.* 7. 3. 2017 (http://www.worldbank.org/en/country/kenya/overview, 8. 4. 2017).

The World Bank (2016). *Tanzania.* 17. 10. 2016 (http://www.worldbank.org/en/country/tanzania/overview, 8. 4. 2017).

Tigrai Online – Ethiopian Daily News (2016). Ethiopia quietly *building its air defense systems*. 5. 5. 2016 (http://www.tigraionline.com/articles/ethiopian-air-defense-sam.html, 3. 4. 2017).

Tóth, R. (2015). *Politologický slovník* (Praha: nakladatelství Portál).

UN (nedatováno a). *United Nations Assistance Mission for Rwanda*. nedatováno (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamir.htm, 12. 3. 2017).

UN (nedatováno b). *United Nations Interim Security Force for Abyei.* nedatováno (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unisfa/facts.shtml, 19. 3. 2017).

UN (nedatováno c). *United Nations Mission in the Republic of South Sudan. nedatováno* (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmiss/facts.shtml, 12. 3. 2017).

UN (nedatováno d). *United Naions Operation in Somalia I.* nedatováno (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosomi.htm, 18. 3. 2017).

UN (nedatováno e). *United Nations Operation in Sommalia II.* nedatováno (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosom2.htm, 18. 3. 2017).
USAID (nedatováno). *Tanzania: Power Africa fact sheet.* nedatováno (https://www.usaid.gov/powerafrica/tanzania, 10. 4. 2017).

USIP (2015). The Current Situation in Kenya. 27. 7. 2015 (https://www.usip.org/publications/2015/07/current-situation-kenya, 3. 4. 2017).

Väyrynen, R. (1984). Regional Conflict Formations: An Intractable Problem of International Relations, *Journal of Peace Research*, Vol. 21, No. 4, s. 337–359.

Volgy, T. J. – Corbetta, R. – Grant, K. A. – Baird, R. G.(eds.) (2011). *Major Powers and the Quest for Status in International Politics* (New York: Palgrave Macmillan).

Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics* (Berkley: Addison-Wesley Publishing Company).

World Atlas (nedatováno). *Djibouti.* nedatováno (http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/africa/dj.htm, 18. 3. 2017).

World Peace Foundation (nedatováno). *Burundi Short Mission Brief*. nedatováno (http://fletcher.tufts.edu/African-Peace-Missions/Research/Case-Studies/Burundi, 18. 4 2017).

Záhořík, J. (2012). *Dějiny Rwandy a Burundi* (Praha: nakladatelství Lidové noviny).

Záhořík, J. (2016 a). *Bedžové a dějiny severovýchodního Súdánu* (Plzeň: Katedra Blízkovýchodních studií FF ZČU).

Záhořík, J. (2016 b). *Belgický kolonialismus v Africe* (Plzeň: Katedra Blízkovýchodních studií FF ZČU).

Resumé

In the diploma thesis, I dealt with a hierarchy of power in East Africa. Africa is an area where none ever came so traditional world power, but in the past more than two decades, the African continent is increasingly mentioned in connection with new or so rising world powers, namely South Africa and Nigeria. In addition, these states are dominated by power region of South Africa, or West Africa. However in Africa there are regions where you can find several potentially dominant powers (North Africa) and regions where it is not possible to determine the dominant power at first glance and is therefore difficult to define a hierarchy of power, which is the case of Central Africa and East Africa.

East African region will be defined as: Sudan, South Sudan, Ethiopia, Eritrea, Djibouti, Kenya, Somalia, Mozambique, Tanzania, Rwanda, Uganda and Burundi and the island nation of Madagascar, Comoros, Seychelles, Mauritius and Reunion. The aim of this thesis is to define a hierarchy of regional power in East Africa and find out how the absence or presence of the dominant powers are reflected in the relations within the region from 1960 to 2016.

Power will be perceived by realist John Mearsheimer. Dominant power will be perceived as a state that is able to ensure its own security unaided. It is a state maintaining peace and stability in the region, also indicating the direction of regional policy but not too significant on a global level. Analytical framework for measuring the power of the state will be taken from the book Major Power and the Quest for Status in International Politics, where Authors talk about regional variation. The actual power will be measured by the GDP of the state, per capita GDP, population, level of military expenditure in GDP and the size of the army. Subsequently it will be described on the basis of what may be taken as a given state power potential. The last chapter is devoted to regional policy in East Africa.

Přílohy

1. Mapa východní Afriky

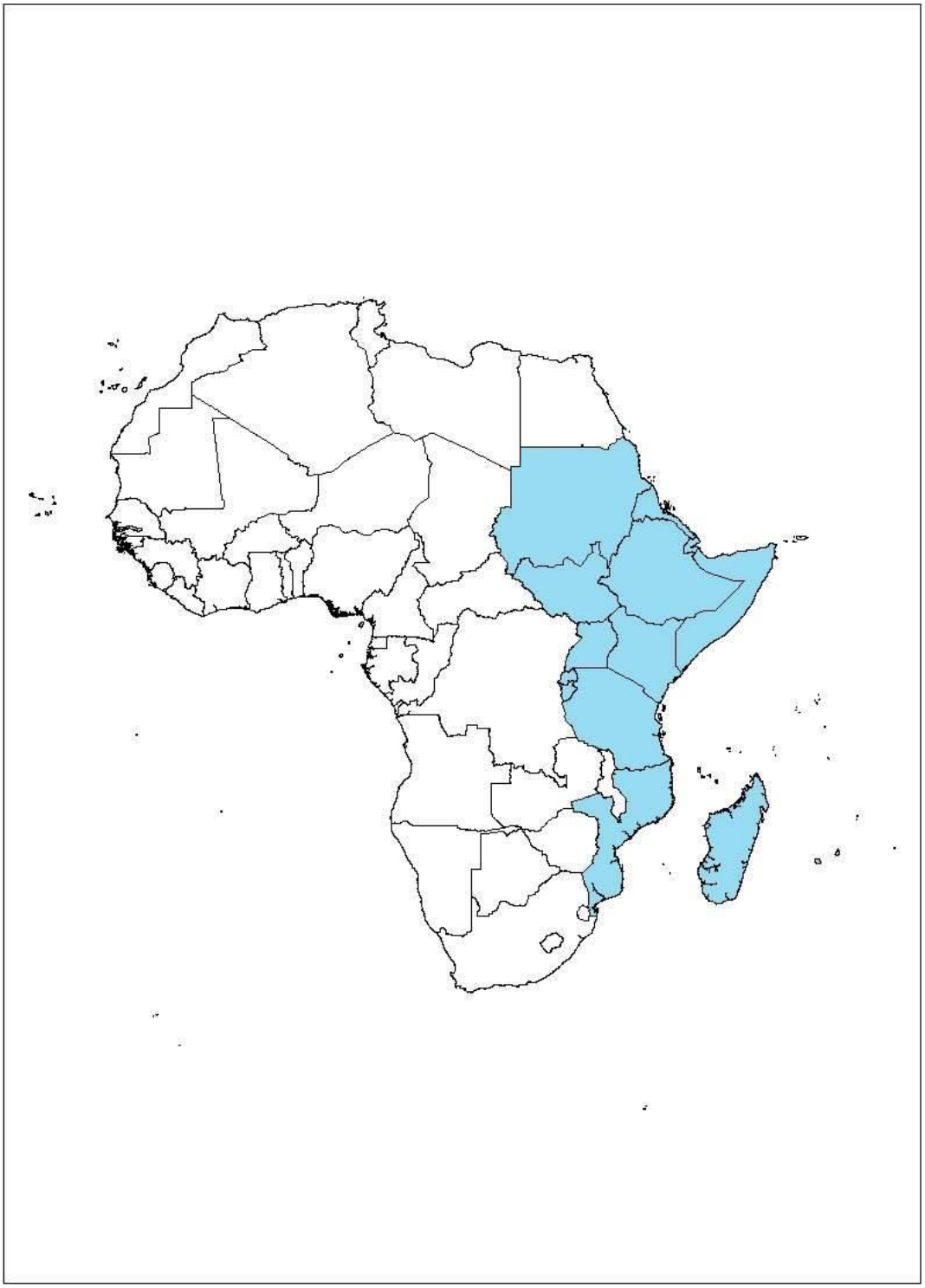

Vlastní mapa vytvořená pomocí programu ArcGIS 10.2

2. Tabulka: Státy východní Afriky s mocenskou převahou

Státy východní Afriky s mocenskou převahou							
	Etiopie	Keňa[28]	Tanzanie[29]		Etiopie	Keňa	Tanzanie
1960	✓			1990	✓	✓	
1965	✓	✓	✓	1995	✓	✓	✓
1970	✓	✓	✓	2000	✓	✓	✓
1975	✓	✓	✓	2005	✓	✓	✓
1980	✓			2010	✓	✓	✓
1985	✓			2015	✓	✓	✓

Zdroj: vlastní tabulka vytvořená na základě dat dostupných v *The World Bank* a následně vypočítané směrodatné odchylky za pomocí kalkulačky dostupné na *Maths is Fun.*

- ✓ – označuje země, které v daném roce překročily směrodatnou odchylku

[28] vznikla až 1963
[29] vznikla až 1961

3. Mapa Džibutska

Zdroj: World Atlas nedatováno.

4. Ropná pole okolo Abyei

Zdroj: Said by Red nedatováno.